

Univerzita Palackého v Olomouci
Fakulta tělesné kultury

VYUŽITÍ TANCE VE VYUČOVACÍCH PŘEDMĚTECH NA ZÁKLADNÍ ŠKOLE
Magisterská práce

Autor: Bc. Martina Kocháňová
Tělesná výchova a sport
Vedoucí práce: Mgr. Tereza Vrbová
Olomouc 2012

Jméno a příjmení autora: Bc. Martina Kocháňová

Název diplomové práce: Využití tance ve vyučovacích předmětech na základní škole

Pracoviště: Fakulta tělesné kultury, Katedra společenských věd v kinantropologii

Vedoucí práce: Mgr. Tereza Vrbová

Rok obhajoby diplomové práce: 2012

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá využitím tance ve vyučovacích předmětech na základní škole. Je zaměřena na školní vzdělávací plán, vyučovací jednotku a jednotlivé vyučovací předměty, do kterých lze začlenit tanec tak, aby korespondoval s probíraným učivem.

Účastníky experimentu jsou žáci a učitelé základní školy na Zlínsku. Vyučovací předměty jsou vybrány tak, aby se sobě zcela nepodobaly. Jedná se o naukové i výchovné předměty u různě starých žáků.

Výsledky ukazují, jak je možné do vyučovacích předmětů zařadit tanec nebo taneční téma. Součástí práce je doporučení pro organizaci a konání tanečních hodin ve vyučovacích předmětech na základní škole.

Klíčová slova: tanec, školní vzdělávací program, vyučovací jednotka, žák, učitel, škola.

Souhlasím s půjčováním diplomové práce v rámci knihovních služeb.

Author's first name and surname: Bc. Martina Kocháňová

Title of the master thesis: Application of dance in the lessons at the primary school.

Department: Faculty of Physical education, Department of Social Sciences in Kinanthropology

Supervisor: Mgr. Tereza Vrbová

The year of presentation: 2012

Abstract

The master thesis considers using dance in the lessons in a primary school. It is focused on school education plan, lessons and parts of school subjects so the dance follows the curriculum.

The participants of the experiment are pupils and teachers from the primary school in Zlín. The school subjects chosen are different. We can speak about sciences or educational subjects at pupils of different ages.

The results show if it is possible to put dance or dancing theme into school subjects. One part of this master thesis is recommending organizing dancing lessons in school subjects at the primary school.

Key words: dance, school education plan, lesson, pupil, teacher, school.

I agree with lending this master thesis for library services.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracovala samostatně pod vedením Mgr. Terezy Vrbové a že jsem uvedla všechny použité a odborné zdroje.

Ve Fryštáku dne 17. 6. 2012

.....

Děkuji vedoucí práce, slečně Mgr. Tereze Vrbové, za její odborné vedení, cenné rady a připomínky, které mi ochotně poskytovala při psaní diplomové práce.

Děkuji své rodině a blízkým za podporu při práci a studiu.

OBSAH

1 ÚVOD.....	8
2 PŘEHLED POZNATKŮ.....	9
2.1 Tanec.....	9
2.2 Základní vzdělávání.....	12
2.3 Rámcový vzdělávací program.....	12
2.4 Školní vzdělávací program.....	13
2.5 Školní vzdělávací program základní školy.....	14
2.6 Vzdělávací oblasti a tanec v Rámcovém vzdělávacím programu.....	17
2.6.1 Jazyk a jazyková komunikace.....	17
2.6.2 Matematika a její aplikace.....	17
2.6.3 Informační a komunikační technologie.....	18
2.6.4 Člověk a jeho svět.....	18
2.6.5 Člověk a společnost.....	19
2.6.6 Člověk a příroda.....	19
2.6.7 Umění a kultura.....	20
2.6.8 Člověk a zdraví.....	21
2.6.9 Člověk a svět práce.....	21
2.6.10 Doplnující vzdělávací obory.....	22
2.7 Vyučovací jednotka.....	23
2.8. Vybrané vzdělávací předměty.....	25
2.8.1 Anglický jazyk.....	25
2.8.2 Český jazyk.....	26
2.8.3 Fyzika.....	27
2.8.4 Tělesná výchova.....	28
2.8.5 Výchova pro život.....	29
3 CÍLE.....	31
3.1 Hlavní cíl diplomové práce.....	31
3.2 Dílčí cíl diplomové práce.....	31
3.2.1 Výzkumné otázky.....	32

4 METODIKA.....	33
4.1 Tanec ve vyučovacích předmětech.....	33
4.1.1 Tanec v anglickém jazyce.....	33
4.1.2 Tanec v českém jazyce.....	35
4.1.3 Tanec ve fyzice.....	36
4.1.4 Tanec v tělesné výchově.....	38
4.1.5 Tanec ve výchově pro život.....	40
4.2 Pozorování.....	43
4.3 Dotazování.....	44
4.4 Rozhovor.....	44
 5 VÝSLEDKY.....	 46
 6 ZÁVĚR A DOPORUČENÍ.....	 54
 7 SOUHR.....	 56
 8 SUMMARY.....	 57
 9 REFERENČNÍ SEZNAM.....	 58
 10 PŘÍLOHY.....	 60

1 ÚVOD

Can you dance? (Umíš tančit?) Hodina angličtiny ve čtvrté třídě a my jsme narazili na problém. Žáci odpovídali, že neumí tančit. To mi připadalo zvláštní. Proto jsem jim záhy pustila hudební skladbu a vybídla jsem je, aby to zkusili. Aby si zatančili. Bylo to právě ve chvíli, kdy už sezení měli dost a jejich pozornost klesala. Jejich prvotní reakce zněla: „Vážně můžeme? Ale my tančit neumíme!“. Krátký okamžik jsme diskutovali o tom, co vlastně tanec je a jaké existují druhy. Ale že teď přeci nemusí předvádět náročné sestavy a pózy. Že když se na židli vrtí do rytmu, šoupají nohama pod lavicí a naklání se ze strany na stranu, tak vlastně taky tančí, vsedě, na židli.

Když žáci překonali ostych, popustili uzdu své fantazii a před tabulí, kde byl větší prostor, se vlnili do rytmu anglické písničky. Nutno podotknout, že bylo potřeba krátké ukázky z mé strany. I můj začátek byl jedna velká improvizace. Ale nikdo nic nepoznal. Dětem se líbilo, že jim ukazuji, jak na to. Že se pohybujeme do rytmu, zpíváme anglicky, bavíme se a zároveň se učíme. Tato akce mě přiměla k tomu, abych při každém vhodném tématu zkusila se žáky tančit.

Prvotní experiment původně sloužil k tomu, abych zabavila žáky a upoutala jejich pozornost v době, kdy se už tolik nesoustředili na probírané učivo. Tancem, pohybovou aktivitou, se odreagovali a dále probíhala klasická vyučovací hodina. V průběhu a po skončení angličtiny se žáci dožadovali tančení i v následujících dnech.

V další přípravě na vyučovací jednotku jsem přemýšlela, co jim dále mohu nabídnout. Jak vytvořit hodinu, aby pro žáky byla zábavná? A aby v ní byla zastoupena pohybová složka a zároveň korespondovala s učebním plánem? Ptala jsem se sama sebe a vyhledávala nápady v literatuře a na internetu. Metodou pokusu a omylu jsem zkoušela začleňovat tanec do výuky angličtiny. Postupně jsem začala i v jiných třídách začleňovat tanec. Někde se mi to dařilo více, jinde méně. Myšlenka, že bych se mohla zaměřit se i na jiné vyučovací předměty, než jen na ty, které vyučuji, byla základním stavebním kamenem této diplomové práce, ve které se věnuji tanci, žákům a vyučovací jednotce. Vše koresponduje s vyučovacím plánem.

Výuka a obsah učiva není nijak narušen. Hodiny jsou pestré, plné smíchu a tanečních kreací.

2 PŘEHLED POZNATKŮ

2.1 Tanec

Tanec je součástí lidské civilizace už od nepaměti. Dá se s jeho pomocí vyjádřit nálada, emoce, vztah k druhému člověku. Díky tanci se může člověk odreagovat, hrát si.

Schopnost vyjádřit pocity pohybem je člověku dána od narození. V dítěti se probouzí vztah k hudbě a estetické citění již od útlého věku, kdy slyší melodii. Pro dítě je přirozené si podupávat do rytmu, točit se dokola, pobíhat po prostoru nebo si hrát na postavy z muzikálu.

Podle Berdychové (1973) je tanec krásný. Vychází z určitých požadavků správné techniky pohybu. Uspokojuje cvičence i přihlížejícího. Přesné provedení pohybu ukazuje jeho dokonalost. Tanec je důkaznou součástí kultury a jeho počátky sahají daleko do historie.

Z minulosti. V jeskyních ukryté, na starých vázách vyobrazené kresby tančících figurek poukazují na to, že kořeny tance jsou tak staré, jako lidstvo samo. Tanec byl součástí lidské kultury. Tančilo se kolem ohně nebo totemu, aby zmizeli zlí duchové. Tančilo se, aby se přivolal déšť. Členové kmene doprovázeli tanečníka zpěvem a bubnováním. Věřili, že tanečník s rytmem splyne. Což by se dalo přirovnat jakémusi stavu euforie nebo extáze. Účastník tance improvizoval, prováděl pohyby spontánně. Ty vyplývaly z rytmu bubnů nebo vytleskávaného doprovodu.

V každé hospodářské společnosti najdeme obřady, které se konaly s určitou pravidelností podle ročního období. Například dožínky nebo Svatojánská noc. S vývojem kultury tanec měnil svůj charakter. Už neměl rituální podtext. Sloužil více zábavě. Důležitým mezníkem rozvoje tance ve světě byla otrokářská společnost. Bohatí si kupovali otroky jako společníky, tanečníky, hudebníky a zpěváky.

„Najvyššiu kultúrnu úroveň dosahujú na tomto stupni vývoja východaázijské štáty: rozprávkovo bohatá Čína a úrodná tajuplná India a Indonézia. V Číně sa rozvinula pantomíma, ktorou herci umelecky stylizovanými pohybmi vedeli zreteľne tlumočiť akékoľvek činy a city“ (Markovičová, 1981, 10).

V Mezopotámii a Sýrii jsou na reliéfech a hliněných tabulkách vyryté záznamy o tanci, obrázky tanečnic na oslavy boha. Velký rozmach kultury lidstvu přinesl Egypt. Tento stát na březích řeky Nilu byl plný rozmanitých obřadů a oslav. V nádherných chrámech se vyučovalo lékařským vědám, matematice, astronomii a na výzdobě se podíleli ti nejlepší

malíři a umělci. Na nádvoří chrámů se sdružovali tanečníci a hudebníci. Tanec měl velkou váhu při pohřebních obřadech, protože Egypťané věřili na posmrtný život.

Antika a Řecko – to je kalokagáthia. Spojení, harmonie těla a ducha. Tělesně dokonalý a duševně silný jedinec byl základem tak kulturně vyspělého státu.

„Člověk byl chápán jako živá bytost, která má logos (myšlení), jež je pouze jemu vlastní. Zároveň je člověk chápán jako součást přírody – fysis (přirozenost). Za klíčový pojem byla pokládána duše jako vyšší skutečnost, jako nadřazenost veškerému dění, jako podstata člověka. Dá se říct, že obecně je řecká kultura považována za „tělostřednou“. Je to kultura oslavy těla a jeho krásy, ušlechtilosti,...(Hodaň, 2009, 79).

Otrokářský tanec, který doprovázel dupot, pochodování a ostatní prvky vojenského cvičení se učili chlapečci od útlého věku, kteří byli vychováni ve vojenských táborech. Za zvuku píšťal a bubnů tančili. Válečný tanec jim dodával odvahu a sílu na cestu za nepřáteli. Řekové, ti zase vyznávali bohy krásy, umění a moudrosti a na jejich počest vytvořili devět múz, z nichž každá bylo ochránkyní jednoho uměleckého a vědního oboru. Například Kalliopé byla múzou epického zpěvu a poezie a Terpsichora byla múzou tance. V různých hudebních a tanečních disciplínách se soutěžilo.

„Divoké dionýzské tance, ktoré pod vplyvom vypitého vína vrcholily tranzom a precházely do oplzlosti nebo grotesky, a iné, ktoré napodobovali pohyby zvierat, stali sa súčasťou dionýzií, pýtijských alebo nemejských her. Názvy niektorých zvieracích tancov sa zachovali: león – lev“ (Markovičová, 1981, 17).

Cicero řekl v Římě, že bojovník netancuje a většinu hudební nebo taneční kultury Římané převzali do Řeků. Jim vlastní bylo řečnictví, politika a vojenství.

Ve středověku (12. a 13. století) se tanec dostává do pozadí, protože v něm církev viděla něco příliš intimního, citového. Zbytky tanečního kroku jsou spojeny s pohybem kněze po hřbitově nebo v kostele, kdy pomalými kroky v pravidelném (pomalém) intervalu se přesunuje z místa na místo. Jde-li o rytmus, je to tanec. I když církví zavrhován jako dílo ďáblovo.

Pouliční komedianti a kejklíři se zasadili o mečové a ohňové tance, žonglování. Tanečníci se zdobili cinkavými penízky a rolníčkami. To byl začátek společenských tanců, které se dostaly na hrady a zámky. Typická byla rytmická chůze, poklony a různé taneční seskupení, nejčastěji do kruhu.

14. a 15. století je období renesance, poté baroka (17. a 18. století) Je to období opery a baletu. Zprvu bylo zakázáno vystupovat ženám a tak dvořani museli tancovat ženské postavy. Důležitou roli hrály přepychové kostýmy. Londýn, Paříž, Vídeň, Miláno - to byly centra baletní a taneční scény. Rozkvět dramatického představení a baletní choreografie.

V 19. století vznikl společenský tanec. Otevíraly se taneční sály, zakládaly se taneční orchestry a tančilo se v páru, což bylo původně zakazováno.

Ve 20. století, vlivem pronikání jiných kultur, se v Evropě začaly objevovat tance ze Severní a Jižní Ameriky. Ty vycházely z jiných společenských poměrů a odrážely střetávání bělošské, černošské i původní americké kultury. Potom se objevily pochodové a foxtrotové tance, tango a waltz. Vznikaly taneční školy, z nichž se každá specializovala na jiný druh tance. Sjednocení přišlo později. Lektori jednotlivých tanců se dohodli a vybrali nejoblíbenější tance včetně doporučeného hudebního doprovodu. Jazz, swing, latinsko americké tance, samba a jiné se objevily mezi první a druhou světovou válkou.

„Z karibské oblasti se přidává chacha a k latinskoamerické skupině tanců se přerazuje paso doble. Celý svět na čas ovládne rokenrol a stává se jedním z inspiračních zdrojů posledních soutěžních tanců – jive.“ (Odstrčil, 2004, 9)

Žáci se s tancem seznamují ve škole, v rámci začlenění tance do vyučovací jednotky, a mimo školu v pohybových a tanečních oddílech. Vidí jej v médiích, jako součást zábavných pořadů nebo na jiných společenských akcích. Tanec si mohou pustit na internetu nebo jej zhlédnout na divadelním představení. Tanec je a bude součástí jejich života. Tančí se na svatbě, oslavě životního jubilea, v zábavních podnicích. Na základní škole je tanec součástí učebních osnov, které vychází ze Školního vzdělávacího programu a ten z Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání. Žáci by se s tancem měli seznámit zejména ve výchovných a naukových předmětech.

2.2 Základní vzdělávání

Základní vzdělávání žáků, kterým se dosahuje stupně vzdělávání, se realizuje v základní škole. V souladu se školským zákonem je pro realizaci základního vzdělávání vydán Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (Výzkumný ústav pedagogický (dále jen VÚP), 2005).

Základní vzdělávání se dále zabývá zákony, které přímo upravují povinnost školní docházky, organizaci základního vzdělávání, hodnocení výsledků a získání a ukončení stupně základního vzdělávání.

Z toho dále vyplývají cíle základního vzdělávání, mezi nimiž jsou i ty, které jsou velmi blízko tanci a pohybové aktivitě. Jedná se o potřebu projevovat pozitivní city v chování a prožívání v různých životních situacích, rozvíjet vnímavé vztahy k lidem a přírodě, být ohleduplný k jiným kulturám, rozvíjet a chránit duševní a sociální zdraví a jiné.

2.3 Rámcový vzdělávací program

Rámcový vzdělávací program (dále jen RVP) je povinnou součástí dokumentace základní školy. Vychází ze státem daného Národního programu vzdělávání. Na rámcový vzdělávací program navazuje Školní vzdělávací program (dále jen ŠVP). Ten si každá základní škola tvoří sama, ale musí dodržet obsah základního vzdělávání z RVP. V rámcovém vzdělávacím programu jsou jasně dané klíčové kompetence, které pro základní vzdělávání mají toto znění:

- Kompetence k učení,
- kompetence k řešení problémů,
- kompetence komunikativní,
- kompetence sociální,
- kompetence občanské,
- kompetence pracovní.

V rámcovém vzdělávacím programu jsou uvedeny vzdělávací oblasti a vzdělávací obory. Vzdělávací oblastí je například Člověk a zdraví, vzdělávacím oborem (vyučovacím předmětem) je tělesná výchova. Jednotlivé vzdělávací oblasti jsou v úvodu vymezeny Charakteristikou vzdělávací oblasti. Dále je v této části naznačená návaznost mezi vzdělávacím obsahem 1.stupně a 2.stupně základního vzdělávání (VÚP, 2005).

Vzdělávací obsah vzdělávacích oborů je tvořen očekávanými výstupy a učivem. Očekávané výstupy jsou schopnosti zvládat osvojené učivo a reálně jej použít v dalším studiu nebo životě.

Učivo je v RVP ZV strukturováno do jednotlivých tematických okruhů (témat, činností) a je chápáno jako prostředek k dosažení očekávaných výstupů. Učivo, vymezené v RVP ZV, je doporučeno školám (VÚP, 2005).

Jednotlivé obory mohou být vyučovány v rámci jiných předmětů. Jedná se o systematické prolínání učiva. Jako příklad uvádím oblast Jazyk a jazyková komunikace, vyučovací předmět je anglický jazyk a Matematika a její aplikace a vyučovací předmět matematika. Mezipředmětové prolínání představuje to, že v rámci cizího jazyka se žáci učí počítat do sta, v matematice si čísla zobrazují na číselné ose a přitom je mohou říkat anglicky. Možné to je i naopak. Záměrně jsem zde neuvedla příklad prolínání tance a anglické slovní zásoby, protože tomu se budu dále věnovat v experimentální části diplomové práce.

2.4 Školní vzdělávací program

Tvorba školního vzdělávacího programu (dále jen ŠVP) je zcela v kompetenci ředitele školy. Ten za něj plně odpovídá. Vypracovává jej kolektiv pedagogů v čele s koordinátorem školního vzdělávacího programu. Ten je speciálně proškolen a kompetentní ke kontrole všech částí ŠVP. Jednotliví učitelé zpracovávají své předměty v souladu s Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání (dále jen RVP).

Na zpracování jednotlivých oblastí se podílejí vyučující daného předmětu. Edukátor spoluodpovídá za kvalitní zpracování, úroveň, časový harmonogram a realizaci ŠVP. I přesto, že má pedagog vypracovaný ŠVP, v praxi je obvyklé, že si vede svůj tematický plán, ve kterém zaznamenává časovou souslednost, rozložení učiva a dopisuje si zde poznámky.

Školní vzdělávací program kontroluje Česká školní inspekce. Obsah ŠVP musí být během školního roku splněn.

2.5 Školní vzdělávací program základní školy

Charakteristiku školního vzdělávacího programu (dále jen ŠVP) vystihuje hlavní myšlenka ředitele školy a pedagogických pracovníků, že je nutné vyučovat v prostředí, kde se žáci cítí bezpečně a spokojeně a kde se jim dostává kvalitní vzdělávací péče. Vzdělávání má vycházet z přirozené zvědavosti dětí a navazuje na Komenského myšlenku „Škola hrou“.

Jako příklad uvádím filozofii zlínské základní školy, kde některé z hlavních myšlenek jsou obsaženy v názvu školního vzdělávacího programu, který se jmenuje MODŘÍN.

Moudrost (ve vzdělávání i při vzdělávání a v životě jako takovém)

Ochrana (nejen vlastní bezpečí, ale také ochrana ostatních lidí a ochrana přírody)

Důvěra (v sebe a v lidi kolem)

Řád (v učení, ve vnitřním životě školy, ve vlastním životě)

Inovace (hledání nových a netradičním pojetí)

Nápad (inspirace při veškeré činnosti)

Základní škola ve svém školním vzdělávacím programu uvádí, že poskytuje vzdělávání žákům prvního až devátého ročníku. Zaměřuje se na zdravý životní styl, environmentální výchovu a prevenci sociálně patologických jevů. Je zařazena do projektu Škol podporujících zdraví s názvem Škola - místo radosti, bezpečí a vzdělávání, vlastní titul Eko škola, pořádá Týdny zdraví, školy v přírodě, lyžařské kurzy, výlety do zahraničí, exkurze, besedy a přednášky, zaměřuje se na prevenci rizikového chování. Výše zmíněné projekty umožňují pedagogům využívat v praxi různé metody a formy výuky.

Ve školním vzdělávacím programu si základní škola stanovuje cíle, kterých ve školním roce dosahuje.

Zde je uvedeno několik hlavních cílů:

- Umožnit žákům osvojit si strategie učení a motivovat je pro celoživotní učení,
- navozovat situace, které budou žáky motivovat k tvořivému myšlení, logickému uvažování a k řešení problémů,
- vést žáky k všestranné a konstruktivní otevřené komunikaci,
- vést žáky k tomu, aby cítili potřebu projevovat pozitivní city v chování, jednání v prožívání v životních situacích, rozvíjet vnímavost a citlivé vztahy k lidem,
- vést žáky k toleranci a ohleduplnosti k jiným lidem, učit je žít společně s ostatními.

Škola zařazuje do vyučování projektové vyučování. Pomocí různých strategií umožňuje žákům experimentovat, zvolit si vlastní cíle hodiny, nabízí žákům k řešení úkoly, které vyžadují propojení znalostí z více vyučovacích předmětů. Ve výuce jsou využívány hry a jiné motivační metody, na kterých se žáci sami podílí. Vyučující se přikloňují ke skupinové práci a upřednostňují individuální přístup k žákovi.

Nejen do projektového vyučování lze zařadit tanec. Školní vzdělávací program přímo nabízí využití těchto metod ke zkvalitnění a obohacení různých vyučovacích předmětů.

V průběhu školního roku škola pořádá akce připomínající lidové tradice (Mikulášskou besídku, Vánoční besídku, Velikonoční jarmark, Vánoční jarmark) a jiné kulturní a sportovní akce (Školní akademii, Týden zdraví, Tančení s Charlesem, Zumbu a další).

Obrázek 1. Zumba

Školní vzdělávací program obsahuje také popis vzdělávání žáků se specifickými vzdělávacími potřebami, kteří školu navštěvují.

Jedná se o žáky:

- Se zdravotním postižením tělesným, sluchovým, mentálním, zrakovým, vadami řeči, souběžným postižením s více vadami a vývojovými poruchami učení nebo chování,
- se zdravotním znevýhodněním při dlouhodobém onemocnění a zdravotním oslabení,
- se sociálním znevýhodněním (rodinné prostředí s nízkým sociálně-kulturním postavením, uložena ochranná výchova, žák v azylu).

Pro úspěšné vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami škola zajišťuje individuální přístup na základě vypracovaného individuálního vzdělávacího plánu. Dále má k dispozici asistenta pedagoga, redukuje počet žáků ve třídě, vybavuje speciální učebny a jiné. S těmito popsanými možnostmi začlenění žáků se specifickými vzdělávacími potřebami se nyní setkávám v učitelské praxi. Pro výběr tanců je nutno přihlídnout na složení vyučované skupiny a fyzických možností žáků. Je třeba upravit náplň vyučovací hodiny tak, aby se i tělesně postižené děti mohly plnohodnotně účastnit výuky.

Jak budou vyučovací předměty vypadat vymezuje učební plán a učební osnovy. V učebním plánu se nachází jednotlivé vyučovací předměty, ročníky zvlášť prvního a druhého stupně, povinné časové dotace a proměnné časové dotace. Učební plán obsahuje pevně dané a volitelné předměty v jednotlivých ročnících.

Pro každý vyučovací předmět se zpracovávají učební osnovy, které charakterizují vyučovací předmět, uvádějí přesný název předmětu, obsah učiva, mezipředmětové souvislosti. Vymezují časové, organizační a obsahové informace vyučovacího předmětu. Obsahují výchovné a vzdělávací strategie a klíčové kompetence, které jsou prostřednictvím učitele a vyučovacího procesu rozvíjeny (ŠVP Modřín, 2000).

2.6 Vzdělávací oblasti a tanec v Rámcovém vzdělávacím programu

Rámcový vzdělávací program (dále jen RVP) má devět vzdělávacích oblastí. Každá vzdělávací oblast zahrnuje vzdělávací obor – vyučovací předmět. RVP je součástí celostátního školského kurikula. Do různých vyučovacích předmětů se snažím začlenit tanec tak, aby korespondoval s probíraným učivem a zároveň byl pro žáky přínosným zpestřením hodiny ve formě pohybové chvíle, kterou žáci vyjádří tancem nebo se jinou formou dotknou tanečního tématu.

2.6.1 Jazyk a jazyková komunikace

Český jazyk a literatura je rozdělen do tří složek: Komunikační a slohová výchova, Jazyková výchova a Literární výchova. V cizím jazyce je důraz kladen na pochopení. Cizí jazyk umožňuje poznávat odlišnosti ve způsobu života lidí v různých zemích i jejich kulturní tradice (VÚP 2005).

V českém i cizím jazyce může učitel zadávat témata slohových, písemných a ústních prací ve spojení s tancem. Žák interpretuje nabyté dojmy z účasti na koncertech, z tanečního vystoupení, ať už to jako účastník nebo divák. Racionálně hodnotí vystoupení jednoduchým popisem. Je schopen instruovat ostatní spolužáky k jednoduchým tanečním krokům. Pomocí tance žák vyjadřuje své vnitřní pocity a nálady, které písemně nebo ústně promítne ve slohovém cvičení nebo rozhovoru.

V cizím jazyce je možné zvolit článek o tanci, kde si žáci kromě čtení trénují i překlad z cizího jazyka a porozumění textu. Stejným způsobem se dá využít vhodného filmu. Moderní filmy nabízí výběr titulků i jazyka.

2.6.2 Matematika a její aplikace

Vzdělávací obsah je rozčleněn na čtyři tematické okruhy: Čísla a početní operace, závislosti, vztahy a práce s daty, geometrie v rovině a prostoru a nestandardní aplikační úlohy a problémy (VÚP, 2005).

Ve vztahu k tanci zde uvedu několik příkladů, které se s matematikou prolínají. Žák si uvědomuje vzájemné polohy objektů v prostoru při pohybu na tanečním parketu. Geometrie mu pomůže při postavení do řad, čtverce a kruhu. Počítání dob je v tanci nepostradatelné. Doby jsou závislé na druhu tance. Zatímco v moderních skladbách nebo aerobiku se počítá část sestavy na „osmičky“ a ty se poté skládají do celku, ve valčíku se setkáváme s valčíkovou trilogií „raz-dva-tři“, „dva-dva-tři“, „tři-dva-tři“.

V taneční hodině si žáci spočítají, kolik jich bude stát v řadě nebo zástupu, vydělí, kolik párů bude na tanečním parketě, jak se budou střídat, jestli se budou pohybovat po diagonále nebo přímce nebo v jakém geometrickém útvaru budou stát.

2.6.3 Informační a komunikační technologie

Žák získává dovednosti o ovládání informačních technologií, vyhledá a zpracuje data z internetu a jiných digitálních médií (VÚP, 2005). Vytvoří prezentaci a zápis do příslušné počítačové aplikace. To dokáže s pomocí učitele promítnout dataprojektorem nebo na interaktivní tabuli.

Pomocí internetu a videí, která jsou na něm uveřejněna, se může člověk učit taneční kroky. Chce-li, uveřejní i své taneční dovednosti. Přes internet je možno sledovat například baletní vystoupení z přímého přenosu.

Různé programy a stříhové editory umožňují stříhat a upravovat taneční záznamy, tvořit neboli „mixovat“ hudbu a jinak měnit a vylepšovat vystoupení a taneční projev jednotlivce či skupiny. Ve výuce žáci tvoří prezentace nebo plakáty, které zvou kulturní aktivity školy.

2.6.4 Člověk a jeho svět

Vzdělávání v této oblasti je zaměřeno na vztahy mezi lidmi, na vnímání společnosti a přírody. Tématickými okruhy jsou například Místo, kde žijeme nebo Lidé kolem nás. Jsou vyučovány v předmětu Výchova pro život.

S pojmem tanec úzce souvisí veškeré kulturní dění v místě našeho bydliště. Mohou to být taneční vystoupení, živá hudba místní rockové kapely, folklórní představení, kulturní program při příležitosti významného jubilea nebo tanec pohádkových bytostí na zřícenině hradu při oslavě Dnu dětí.

Na tanečních a kulturních akcích se setkávají samotní aktéři s diváky, publikem. To přispívá k pozitivnímu budování sociálních vztahů. Tím, že publikum projevuje zájem a zálibu, odměňuje vystoupení potleskem a příští účastí, těší a podporuje i samotné aktéry. Je známo, že na tanečních a kulturních vystoupeních se mohou potkat lidé, kteří se shledávají po delším časovém odstupu nebo jsou tato místa častým navazováním nových přátelství a vztahů. Účast na kulturním vystoupení, v divadle, v koncertním sále je mnohokrát spojena s dalšími exkurzemi zajímavých míst. Často se v prostorách divadla vystavují fotografie nebo má zde exhibici známý malíř. To vše patří do kulturně poznávací činnosti.

2.6.5 Člověk a společnost

Tuto kapitolu charakterizuje propojení oblastí z historie a výchovy k občanství. „Učí žáky respektovat a uplatňovat mravní principy a pravidla společenského soužití a přebírat odpovědnost za vlastní názory, chování a jednání i jejich důsledky“ (VÚP, 2005, 43).

Do plánů a osnov na základních školách, druhém stupni, se zařazují témata, která se týkají společenského chování, působí preventivně proti rasismu a xenofobii. Ta, která přímo korespondují s tancem, jsou základy společenského chování. Zdal muž vyzve k tanci ženu či naopak, jaké oblečení je vhodné na společenskou událost, jak se chovat mezi hosty na rodinné oslavě nebo firemním večírku a podobně.

Ve vyučovacím předmětu Etiketa se žáci seznamují se společenskými normami i základy společenského tance. Vyučují se jednoduché krokové variace tanců jako je valčík, polka, mazurka, country tance a jiné. Pro studenty středních škol přichází na řadu v prvním nebo druhém ročníku „taneční“. Zde si prohlubují již získané zásady slušného chování ve společnosti a učí se základním tancům, se kterými se později setkají na společenské události jako je svatba nebo školní ples.

Tanec je nástrojem, jak získat povědomí o zvyklostech dané kultury nebo národa. Odráží se v něm vztah a hrdost ke společnosti a respekt ke druhé osobě. Co národ, to odlišná kultura s vlastními tradicemi, svátky, styly, barvami, hudbou a rytmy.

2.6.6 Člověk a příroda

Vzdělávací oblast Člověk a příroda se zabývá zkoumáním zákonitostí přírody, objasňuje přírodní jevy, odhaluje příčiny a následky ekosystému a cíleně vede žáka k ochraně životního prostředí.

Vzdělávacími obory jsou Fyzika, Chemie, Přírodopis a Zeměpis. Poslední zmiňovaný obor má přírodovědný i společenskovědní charakter (VÚP 2005).

Učivo fyziky, které úzce souvisí s tancem, je pohybová a polohová energie, pohyb těles – rychlost, čas, síla, dráha. Tanečník si uvědomuje působení odstředivé síly i rychlosti, jakou provádí otočku. Má představu o dráze, po které bude pohybovat, jakou váhu partnerky při zvedače nese a jaký má celkový čas na své vystoupení.

V zeměpisu lze propojit tanec s obyčejí různých kultur na celém světě, například zjistit význam rituálních tanců domorodých kmenů žijících v Amazonii.

Nápěvy spojené s přírodopisem a tancem, které vycházejí z mého osobního života, sahají do útlého předškolního věku. Písnička z mateřské školy, při které se děti chopí za ruce a vytvoří kruh, vítá jaro. Zní následovně: „Až se louka zazelená, kleknu si tam na kolena, utrhnu si kvíteček, upletu si věneček.“ Tuto píseň lze obohatit o doprovod na zobcovou flétnu. Vhodné pro ty žáky, kteří hrají na hudební nástroj a neradi zpívají.

Pro žáky, kteří se učí o anatomii člověka, je zajímavým tématem fyzické zatížení organismu při tanci a celkový přínos tance jako pohybové aktivity pro zdraví člověka.

2.6.7 Umění a kultura

Vzdělávání v této oblasti přináší umělecké osvojování světa. Jedinec je vnímavý k uměleckému dílu a nalézá mezi uměním a společností úzké vazby. V tvořivých činnostech jsou rozvíjeny schopnosti nonverbální vyjadřování prostřednictvím tónu a zvuku, linie, bodu, tvaru, barvy, gesta a mimiky (VÚP 2005).

Umění a kultura je zastoupena hudební výchovou a výtvarnou výchovou. Vzdělávací oblast lze rozšířit o dramatickou výchovu.

Zde je možné tanec vyjádřit snad nejvíce ze všech oborů. Mezi hudebně pohybové činnosti se uvádí taktování, pohybové vyjádření, orientace v prostoru, výuka základních tanečních kroků v souladu s melodií, rytmem, harmonicky, dynamicky a v přesném seskupení – taneční formě. Kromě výuky se žáci účastní koncertních a divadelních představení, která jsou často zpracována podle literární předlohy a muzikálové vyjádření jim přidává na atraktivnosti.

Žáci základní školy se účastní různých kulturních akcí. V dnešní době již není běžné s rodiči navštěvovat koncert či divadlo. V koncertní hale, v hledišti, se žáci učí vyjádřit dík a obdiv tleskáním na konci představení, nosit vhodné společenské oblečení, chovat se „kultivovaně“. Například nekonzumovat jídlo a pití v hledišti.

Kulturní představení nejsou pro žáky tolik oblíbená, jako filmová představení. Přesto jsem toho názoru, že jsou základním stavebním pilířem v jejich výchově a uvědomění si umění a kultury.

2.6.8 Člověk a zdraví

Žáci se seznamují se základními činnostmi, způsoby chování, které ovlivňují jejich zdraví. Chápu hodnotu zdraví, smysl zdravotní prevence, poškození zdraví i nemoc. (VÚP, 2005). Vzdělávacími obory jsou tělesná výchova a výchova pro zdraví. Do tělesné výchovy patří i zdravotní tělesná výchova.

Tanec a jakákoli jiná fyzická aktivita, patří do zdravého životního stylu. V tělesné výchově žáci postupují k tanečním prvkům od správného držení těla, zpevnění svalových partií, základních poloh a postojů až ke složitým sestavám za doprovodu hudby. Uvědomují si nutnost pohybu jako prevenci proti obezitě a civilizačním chorobám.

Gymnastika, cvičení prostrná, lze provádět za doprovodu hudby a zvláště pro děvčata je tato forma cvičení velmi oblíbená. Moderní doba si žádá i moderní tance. U děvčat se stala populární Zumba nebo aerobik. Taneční prvky je vhodné zařadit i na fitness trampolínky. Výstupem jsou nacvičené sestavy, nebo vyučovací hodina, která je samotnými žákyněmi pro ostatní připravená. Vrcholnými čísly je účast na školní akademii či taneční soutěži.

Kromě tanečních variací a radosti z pohybu si žáci osvojují základní hygienické návyky. Tančí-li v páru, měli by dbát na umyté ruce. Po skončení výuky se sprchují a převlékají ze cvičebního úboru a obuvi.

Tanec ve vyučovací jednotce je vhodný právě pro ty žáky, kteří jinak nesportují. Necháávají se unést hudbou, dynamikou, atmosférou, kterou vytváří celá skupina a zapomínají, že vykonávají fyzickou aktivitu.

2.6.9 Člověk a svět práce

Technologie a pracovní činnosti s tancem nijak nesouvisí. Žáci si osvojují základní pracovní dovednosti, orientují se v různých oborech, pracují s rozmanitými materiály (dřevo, kov, papír) a dodržují bezpečnost a hygienu práce na pracovišti. Pracovištěm se rozumí dílna, zahrada, sklad nářadí nebo okolí školy při hrabání listí.

V lidových tancích je zábavnou formou předstíráno nějaké tradiční řemeslo, což by s oblastí Člověk a svět práce částečně korespondovalo.

2.6.10 Doplnující vzdělávací obory

Nejsou povinnou součástí základního vzdělávání. Další cizí jazyk, Dramatická výchova, Sportovní hry a Etiketa jsou žákům nabízeny jako povinně volitelné předměty.

V dramatické výchově se prolíná divadelní přednes s tancem. V etiketě jsou to pravidla slušného chování v různých situacích a na kulturních akcích. Cizí jazyk seznamuje člověka s tradičními zvyklostmi dané země, tancem pro jejich zemi typickým, odíváním nebo společenským chováním.

2.7 Vyučovací jednotka

Vyučovací jednotkou se rozumí vyučovací hodina, která trvá obvykle 45 minut. Delší vyučovací jednotky se také vyskytují, ale vyučovacími předměty jsou hlavně výchovy, které vyžadují delší časovou dotaci vzhledem k probíranému učivu nebo tvorbě výrobků. Na škole, kde působím, se jedná o estetickou a výtvarnou výchovu, pracovní činnosti nebo tělesnou výchovu. V případě tělesné výchovy se upřednostňuje jedna vyučovací jednotka proto, aby pohybová aktivita žáků byla častější. Střídání tělocviku dvakrát týdně je pro lidský organismus přínosnější než spojená tělesná výchova – dvě hodiny v jednom celku. Delší doba než 45 minut má za následek sníženou pozornost žáků a únavu organismu. Kratší vyučovací jednotka než čtyřicet pět minut učivo zbytečně rozčleňuje a výuka není ucelená.

Vyučovací jednotku řídí učitel, který dodržuje tuto strukturu:

1. Úvodní část, která zahrnuje pozdrav žáků a učitele, organizační záležitosti jakými je kontrola docházky, seznámení žáků s obsahem vyučovací jednotky,
2. hlavní část – vysvětlení nového učiva, zadávání úkolů, upevňování nové látky,
3. závěrečnou část. Zde učitel s žáky shrne probrané téma, ujistí se, že žáci látku pochopili, zadá úkoly do další hodiny. Jasným pokynem a pozdravem učitel končí vyučovací jednotku.

V tělesné výchově, oproti jiným jednotkám, je struktura obohacena v úvodní části o rušnou část, která zaujímá místo po úvodu. Hlavním cílem rušné části je zahřátí svalů a příprava organismu na fyzickou zátěž. V závěru je kromě organizační části i chvilka zklidňující.

Vyučovací jednotka probíhá v kmenové třídě nebo v učebně vhodné pro vyučovací předmět. Odehrává se v učebně fyziky, tělocvičně, hudebně nebo ve školním ateliéru. Není výjimkou ani výuka ve venkovní učebně nebo v přírodě, kterou propaguje Zdravá škola. Toto ohodnocení má i základní škola, ve které vyučuji.

Podle uspořádání rozlišujeme frontální, skupinovou a individuální formu výuky. Frontální výuka je klasický styl, kdy učitel pracuje se všemi žáky ve třídě, na stejném tématu, stejnou formou. Ve většině vyučovacích hodin žáci sedí v lavicích, které jsou uspořádány za sebou do řady, nebo jiného útvaru, vedení žáků ze strany učitele je příkazovým didaktickým stylem.

Skupinová výuka je vhodná především pro nižší počet žáků ve třídě a to z hlediska náročnější kontroly ze strany pedagoga. Ten, věnuje-li se jedné skupině, nevidí co se děje v dalších skupinách. Tato forma výuky je vhodná pro týmové řešení úkolů a tvořivé vyjádření. Žák si sám organizuje úkoly ve skupině a radí se s ostatními. Skupinová výuka se často uplatňuje při výuce cizího jazyka nebo informatiky. Lze ji taktéž použít při problémové výuce, kde je přihlíženo na tempo žáků a podle toho je přizpůsobena i náročnost probírané látky.

Věnuje-li se pedagog jednomu žákovi, jedná se o výuku individuální. Začlenění postiženého dítěte nebo dítěte se specifickými vzdělávacími potřebami vyžaduje individuální přístup a vypracování individuálního vzdělávacího plánu na každý školní rok. Jinou formou individuální výuky je výuka v domácím prostředí.

Do vyučování lze zařadit experimentální hodinu, ve které jde o zkoušení ověřených nebo nových vyučovacích postupů nebo forem, než na které byli žáci běžně zvyklí. Tato vyučovací jednotka představuje vysoké nasazení ze strany pedagoga, kreativitu, schopnost nadchnout žáky pro danou věc a zároveň vyučovat a plnit učební plán.

V mém případě je to vyučování s pomocí tance a pohybových prvků na hudbu či bez.

Rogers (1967) uvádí, že učení je samo o sobě závislé na tom, zda se učit žák chce. Jedinec si učení přizpůsobí sobě a to, jakým způsobem se do něj zapojí, závisí - stejně jako u učení – na jeho ochotě. A souvisí to i s tancem. Tady jde o ochotu se pohybovat.

Experimentální výuka pomocí tance by měla být pro žáka zábavná. Neměl by tam být stereotyp, který se někdy vyskytuje ve frontálním vyučování. Jsem toho názoru, že jinou formou výuky dokáže učitel zpestřit všední školní dny a částečně zabránit nekázni.

Podle Smitha (1969) je charakteristické, že minulá generace ve světě používala síly a násilí k přesvědčování. Stejný postup se objevuje i ve školském systému. V počátcích byl řád a kázeň v hodinách zajišťována donucováním a nátlakem. Postupem přesvědčování a sebeovládání nahrazují sílu. A taky vzbudit v žácích zájem, připravit pro ně výuku tak, aby je bavila.

Klíčovým slovem je motivace, která je hnacím motorem k práci a dobrým výsledkům. Na žáka působí různé činitele motivace jako je novost ve vyučování, uspokojení z činnosti, úspěch, dřívější zkušenosti s tancem, oblíbená hudba, zpěvák a jiné faktory.

Je mnoho faktorů působících na motivaci žáka, které není učitel schopen ovlivnit: rodina žáka, prostředí, ve kterém žije nebo jeho dřívější zkušenosti s učiteli a učivem. Je ale mnoho dalších faktorů, které učitel přímo ovlivnit může, a tak může zvýšit úroveň žákovy motivace (zajímavý výklad, demokratický přístup, zohlednění zájmu žáka, pochvala, řešení rozporuplné úlohy...) (Fialová, 2010, 64).

Základním předpokladem pro začlenění pohybových prvků a tance do vyučovací jednotky je tvořivá práce učitele, nadšení pro danou věc, empatie k žákům, kteří se z nějakého důvodu straní či se stydí pohybovat s ostatními nebo tančit.

„Příprava učitele na vyučování tance nespočívá jen ve výběru cviků; při jejich volbě a řazení musí přihlídnout nejen k věku žáků, ale také k jejich tělesné vyspělosti, k stupni vnímavosti, hudebnosti a tanečnosti. Příprava vyučovacích hodin musí být podložena citlivým pozorováním jednotlivých dětí a celého kolektivu (Jeřábková, 1979, 19).

2.8 Vybrané vzdělávací předměty

2.8.1 Anglický jazyk

Anglický jazyk se na základní škole vyučuje od prvního ročníku s časovou dotací:

1. a 2. ročník – 1 vyučovací hodiny týdně. 3. až 9. ročník – 3 vyučovací hodiny týdně.

Cizí jazyk zahrnuje receptivní, produktivní a interaktivní řečové dovednosti (VÚP, 2005).

Očekávané výstupy na prvním stupni jsou například ty, že žák čte a vyslovuje foneticky správně, pochopí smysl a obsah konverzace dvou osob, používá abecední slovník učebnice, zná jednoduchou slovní zásobu jednotlivých témat.

Na druhém stupni žák reprodukuje písemně i ústně projev, zapojí se do jednoduché konverzace různého tématu. Zná zákonitosti anglické abecedy, skladby vět, gramatiky a jiné.

Od první třídy by měla mít výuka zábavně vzdělávací charakter. Žáci nemají žádné sešity, jen knihu, kde si ukazují obrázky. Dále poslouchají písničky, tančí jednoduché tance, kreslí obrázky nebo hrají divadlo či pantomimu. Cílem výuky je atraktivní formou seznámit děti s cizím jazykem. Začátečníci se učí, co znamenají pokyny učitele, rozumí těm nejzákladnějším, kterými jsou pozdravy a povely: *good morning*, *stand up*, *clap your hands*, *bye bye* a jiné.

V prvním ročníku si žáci upevňují základní slovní zásobou. Patří zde tato témata podle školního vzdělávacího plánu: Čísla, barvy, zvířata, pozdravy. Žáci opakuji reprodukované slovo po audio nahrávce nebo učiteli, přivítají se pozdravem na začátku a konci vyučovací

hodiny, plní zadané úkoly podle jednoduchých pokynů. Cizí jazyk v prvním ročníku nezahrnuje gramatiku ani písemný projev. Konverzace probíhá na úrovni jednoduchých otázek: *What's your name? What's this?*

Prohlubováním a konkretizací se podobně postupuje i ve výuce anglického jazyka ve druhé třídě. Zde je výhoda že žáci už jednoduchá slova přečtou a zvládnou je i napsat. Ale stále se využívá pohybových a tanečních skladeb, říkanek a názorných ukázek. Ve třetí třídě nastává ve výuce anglického jazyka zásadní zlom. Žáci dostávají k učebnici pracovní sešit, učí se anglickou abecedu nejenom vyslovovat, ale i psát. Stále se klade důraz na rozmanitost a atraktivnost výuky, kdy žáci rozumí známým slovům a jednoduchým větám. Poznají některá slova v písničce, zapamatují si její název. Od čtvrté třídy jsou žáci schopni sestavit gramaticky a formálně jednoduché písemné sdělení a reprodukovat jej ústně i písemně.

Ve vyšších ročnících dokážou o daném tématu mluvit nebo psát v minulém, přítomném a budoucím čase. Jejich slovní zásoba je rozvinutá. Využívají přídavná jména, příslovce a jiné. Konverzace probíhá jako identický rozhovor dvou osob. Žáci čtou a rozumí přiměřeně obtížnému textu. Využívají výkladových slovníků a internetu jako pomocných prostředků k překladu a porozumění.

2.8.2 Český jazyk

Český jazyk se vyučuje s časovou dotací pěti vyučovacími hodinami týdně. Obsahuje komunikační a slohovou výchovu, jazykovou výchovu a literární výchovu.

Výuka v první třídě neobsahuje gramatiku, jen čtení a psaní. Sloh je tvořen vypravováním podle obrázkové osy nebo žáci sdělují, co zažili. Od druhé třídy se učí užití velkých písmen, abecedu, pravopis „i“ a „y“, sloh už obsahuje tématické vypravování. Třetí ročník a výše se zabývá vyjmenovanými slovy, slovními druhy apod. Ve slohu tvoří svůj vlastní příběh nebo se snaží interpretovat učitelem daný text. Jako učební pomůcky jim slouží učebnice, čítanka, pracovní sešit, pracovní listy, sešity na psaní.

Na prvním stupni hraje velkou roli motivace, výuka hrou, časté střídání aktivit. Mluvením se zamyšlením a pohybovým chvilčkám dává vyučující přednost před psaním a vyplňováním pracovních listů.

Na druhém stupni se žáci učí pravopis a gramatiku, větné rozbor, práci s textem ve třech vyučovacích hodinách českého jazyka týdně. Zbylé dvě hodiny jsou rozděleny na sloh a literaturu. Ve slohu a literatuře jde o výstupy, kdy žák ovládá ústní i písemné vypravování, vyjadřuje se kultivovaně, výstižně, volí vhodné jazykové prostředky pro danou modelovou

situaci, přednáší z paměti vhodný text. V literatuře objasní verš a rým, vysvětlí povídky, romance, a jiné a uvede jejich nejznámější autory včetně krátkého životopisu. Učivo sedmého ročníku obsahuje z gramatiky například základní a rozvíjející větné členy, podstatná jména, zájmena, číslovky, slovesa, větnou skladbu a pravopis. V literatuře se žák seznamuje s povídkami, klasickou a lyrickou poezií.

Přehled jazykových stylů a slohových útvarů, vypravování a popis děje je učivem slohu. Zde si žáci vybírají ze dvou zadaných témat. Vyučující volí vhodnost slohového tématu z oblasti kultury, historie, sportu, volného času, rodiny, a jiné.

2.8.3 Fyzika

Vzdělávací oblast Člověk a příroda zahrnuje okruh problémů spojených se zkoumáním přírody (NÚP, 2009). Fyzika je jedním ze vzdělávacích oborů, společně s chemií, přírodopisem a zeměpisem, který se vyučuje na druhém stupni základní školy s časovou dotací dvě vyučovací hodiny týdně.

Ve fyzice se žáci učí o látkách a tělesech. Zde měří veličiny a skupentví látek. O pohybu těles, síle, gravitačním poli a gravitační síle, tlakové, třecí síle, Newtonových zákonech, rovnovážce na páce a pevné kladce. Dále jsou obsahem učiva mechanické vlastnosti kapalin, energie, přeměny skupenství, zvukové děje – vlastnosti zvuku, elektromagnetické a světelné děje, magnetické pole a vesmír.

V klasické vyučovací jednotce používají učebnice, sešity, kreslí a popisují obrázky, sledují pokusy v krátkém filmu nebo je sami dělají. Některé učivo lze provádět vlastními aktivitami.

Z očekávaných výstupů, které se dotýkají tanečního tématu, například patří, že žák sám rozhodne, o jaký druh pohybu se jedná a to vzhledem k jiné osobě nebo tělesu, v klidu i za pohybu, určí druhy sil, které působí na těleso, směry a výslednici, aplikuje poznatky o otáčivých účincích síly při řešení praktických problémů a jiné.

2.8.4 Tělesná výchova

Vzdělávací oblast Člověk a zdraví zahrnuje vyučovací předmět tělesná výchova. Ta je na prvním stupni základní školy vyučována dvěma vyučovacími hodinami týdně v prvním a druhém ročníku. V ostatních ročnících je dvouhodinová dotace posílena o jednu hodinu, celkem tři vyučovací hodiny týdně.

Na druhém stupni je vyučovaná v rozsahu dvou hodin. Výjimkou je šestý ročník, kde je taktéž navýšena jedna vyučovací hodina. Podobným tělovýchovným předmětem, který je povinně volitelný, jsou sportovní hry zaměřené na florbal, fotbal, volejbal, ringo, házenou a košíkovou. Ty mají časovou dotaci jedn hodinu týdně.

Tělesná výchova se liší v organizaci zvláště na prvním stupni, kdy jsou chlapci a dívky vyučováni společně. Od šestého ročníku je tělesná výchova dělená na tělesnou výchovu chlapců a dívek. V tomto období staršího školního věku dochází k fyzickým a psychickým změnám. Žáci si všímají odlišností tělesných proporcí a převlékají se do tělocvičného úboru v oddělených šatnách, kde dodržují i základní hygienické návyky – sprchují se.

Forma výuky, která je povinná, je realizována vyučovací jednotkou dvakrát nebo třikrát týdně. Dále zde spadá zdravotní tělesná výchova, pobyt v přírodě, plavecký a lyžařský výcvik nebo jiné kurzy, které nejsou povinné.

Mezi doplňkové formy patří cvičení v jiných předmětech nebo pohybové přestávky. Oba tyto případy jsou naší školou realizovány. Pohybové přestávky jsou pro žáky uskutečňovány v tělocvičné škole, kde si mohou vybrat sportovní činnost, jakou chtějí a takto aktivně mohou strávit dobu mezi jednotlivými vyučovacími hodinami. Na výběr mají například míčové hry.

Podle Fialové (2010) je cvičení v hodinách jiných předmětů důležité pro kompenzaci jednostranné zátěže, regeneraci, obnovu duševních sil a obnovu soustředěné pozornosti.

V tělesné výchově je učivo rozděleno podle Rámcově vzdělávacího plánu (dále jen RVP) na činnosti ovlivňující zdraví, činnosti ovlivňující úroveň pohybových dovedností a činnosti podporující pohybové učení.

Hlavní činností žáka v tělesné výchově je především to, že spojuje každodenní pohybovou činnost se zdravím, zvládá jednoduché pohybové činnosti, reaguje na základní povely a pokyny a uvědomuje si základní zásady hygieny. Těmto návykům se učí především žáci prvního stupně. Pro ty starší, kteří je mají osvojené, platí, že se sami podílejí na vedení a organizaci vyučovací jednotky, zvládají rozcvičení dle obsahu konkrétní vyučovací hodiny.

Žák jedná v duchu fair play, zorganizuje jednoduchou soutěž nebo závod, usiluje

o zlepšení své fyzické zdatnosti. Odmítá drogy a jiné škodliviny jako neslučitelné se sportovní etikou a zdravím (VÚP, 2005).

Učivo tělesné výchovy zahrnuje atletiku, sportovní hry, gymnastiku, plavání, posilování, úpolové sporty, kondiční cvičení, cvičení za doprovodu hudby, relaxační a uvolňovací techniky a jiné.

Tanec je řazen do činností ovlivňující úroveň pohybových dovedností. Je součástí učiva základy gymnastiky – akrobacie, sestava na hudbu, která může obsahovat poskočný krok nebo jiný taneční prvek. Samostatným učivem jsou rytmické a kondiční formy cvičení. Jedná se o kondiční cvičení s hudbou nebo rytmickým doprovodem. Tím může být vytleskávání nebo bubnování. Dále zde patří základy estetického pohybu, vyjádření melodie a rytmu pohybem nebo jednoduché tance.

Součástí výuky gymnastiky jsou cvičení prostná, která jsou realizována na gymnastickém koberci nebo čtverci. Zahrnují akrobatické prvky, prvky tance a baletu.

V klasické vyučovací hodině se žáci seznamují a učí se prvky, které později spojují v celek.

„Rytmická gymnastika a tanec spolu těsně souvisejí a obsahem se vzájemně podmiňují. Hlavním obsahem rytmické gymnastiky je osvojování techniky krásného pohybu v souladu s požadavky hudby.“ (Berdychová, 1973, 11)

2.8.5 Výchova pro život

Výchova pro život je obsahem vzdělávacího oboru Výchova ke zdraví, ve vzdělávací oblasti Člověk a zdraví, na druhém stupni základní školy. Vzdělávací obsah Výchovy ke zdraví na prvním stupni je zařazen do vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět. Vyučuje se ve vyučovacích předmětech prvouka a vlastivěda (NÚP, 2005).

Na prvním stupni je obsah vyučovacího předmětu prvouka a vlastivěda zaměřen na témata jako je rodina, obec a její okolí, škola, kamarádi. Časová dotace jsou dvě vyučovací hodiny týdně.

Forma výuky je vhodně zvolena prostřednictvím popisu obrázků, kreslením, povídáním si na dané téma. Práce probíhá formou diskuze a motivačními hrami. Úkolem je probudit v žácích kladné vztahy k okolí, ke kolektivu a k toleranci a soužití lidí různých etnických skupin.

Na druhém stupni se vyučuje výchova pro život. Její časová dotace se různí dle jednotlivých ročníků. Ve sledované skupině žáků šesté třídy je předmět vyučován jednou hodinou týdně v odpoledním vyučování. Sedmý ročník má v rozvrhu dvě vyučovací hodiny za týden. Témata, se kterými se žáci seznámili na prvním stupni, jsou dále rozvíjena. Probírá

se učivo Česká republika, vandalismus, první pomoc, zdravá strava, vztahy a soužití, rodina, kulturní život, dospívání a jiné. Výstupem je odpovědný vztah k sobě samému a ke druhým

Předmět výchova pro život probíhá formou přednášek, exkurzí, promítáním vhodných filmů. Příkladem běžné vyučovací hodiny učiva *Kulturní život* je seznámení žáků s cílem a obsahem výuky, diskuze a nástin možností kulturního vyžití pro žáky v daném městě, přiměřeně jejich věku. Žáci uvádějí příklady kulturních akcí. Pracují s obrázky v učebnici. Hádají, na kterou společenskou událost se lidé chystají, jak se v které situaci na společenské a kulturní akci chovat. Zahrají scénku nebo modelovou situaci z kulturního a rodinného prostředí.

3 CÍLE

Ve své diplomové práci srovnávám klasickou vyučovací jednotku a experimentální vyučovací jednotku, ve které je začleněn tanec ve vybraných vyučovacích předmětech na základní škole.

Práce má ověřit, jestli jde ve vybraných pěti vyučovacích předmětech, začlenit tanec v různých formách a tématech. Zjišťuji, zda je možné díky tanci prolínat jednotlivé učivo a cílem je hodnotit atraktivnost vyučovací jednotky u participantů.

Náměty na vyučovací modely a inovaci čerpám mimo jiné z literatury Fialové (2010) a Rycheckého & Fialové (1993). Chci ukázat, že lze překonat tradiční vyučovací postupy a používat nové postupy tak, aby byla škola pro žáky přitažlivá (Ďuriak & Porubská, 2005).

Zkoumanými soubory jsou participanté základní školy.

3.1 Hlavní cíl diplomové práce

Hlavním cílem je ověřit praktické využití tance v praxi ve vybraných vyučovacích předmětech.

Zkoumané předměty:

- Český jazyk, 7. třída,
- anglický jazyk, 5. třída,
- tělesná výchova, 6. třída,
- fyzika, 8. třída,
- výchova pro život. 6. třída.

3.2 Dílčí cíl diplomové práce

Dílčí cíle:

1. Zjistit, u jaké věkové kategorie bude taneční hodina nejoblíbenější.
2. Zjistit, v jakém předmětu je tanec nejsnáze proveditelný.

3.2.1 Výzkumné otázky

Výzkumné otázky:

1. Jak lze zařadit tanec do vyučovací jednotky?
2. Které vyučovací předměty jsou pro zařazení tance nejvhodnější?
3. Jak vnímají participant tanec ve vyučování?
4. Jaký názor mají vyučující na tanec ve vyučování?
5. Kterou věkovou skupinu žáků nejvíce baví tančit?
6. Mají zájem o tanec i chlapci?

4 METODIKA

4.1 Tanec ve vyučovacích předmětech

Následující podkapitoly obsahují praktické ukázky z experimentálních hodin. Aktivními účastníky tanečních hodin jsou žáci, přípravu a provedení volí učitel.

V předmětech, kde nelze uplatnit tanec jako pohybovou aktivitu, je taneční téma probíráno jinou, například písemnou nebo ústní formou.

4.1.1 Tanec v anglickém jazyce

Pomocí krátkých říkanek a tanečních prvků si žáci upevňují jednoduchá slova nebo slovní spojení. Příkladem toho může být aktivita, která probíhá v kruhu. Žáci stojí po obvodu, vytleskávají do rytmu krátký anglický verš, v závěru se představí a kruh se po směru hodinových ručiček pootočí. Tato aktivita se dá provádět za doprovodu hudební nahrávky nebo bez. Je to jednoduchá forma tance, která obsahuje rytmus a pohyb žáků po kruhu. Další ukázkou je anglická abeceda, která je zhudebněna a na každé písmeno se dá vytvořit pohybová aktivita nebo taneční prvek. Tato forma se dětem velice líbí. Abeceda spojená s tancem je jasným důkazem upevnění si nového písmena v paměti. Pohyb v žácích evokuje dané písmeno a naopak.

Tanec do experimentální výuky jsem zapojila v průřezu tématy *My free time*, *Be healthy* a *My town* v pátém ročníku. Zde jsem žákům pustila přes dataprojektor instruktážní video amerického country zpěváka Alana Jacksona. *Line dance* – tanec v řadě, byl pro žáky zábavným a zcela novým. Nikdo jej neznal. Nevyžadoval žádnou předešlou přípravu, speciální obuv ani prostor na realizaci. Line dance se tančí bez partnera, žáci stojí vedle sebe s dostatečnými rozestupy ve dvou či třech řadách. Učí se tančit podle instrukcí, které jsou v anglickém jazyce. Kroky nejsou nijak těžké, bez obtíží je většina žáků zvládá po třetím zopakování. Výhodou je sólové provedení tance. Odpadá tím problém s určováním dvojic, kdo s kým bude tančit.

Tím, že je popis v angličtině, se žáci učí porozumět jednotlivým anglickým pojmům: *step, right, left, turn, go straight, together,...*

Tyto instrukce mají další, významnou návaznost. Pomáhají žákům zvládnout následující tématický okruh, který se týká města, ve kterém žijí. Obsahem lekce jsou směry a orientace podle mapy. Ty už mají žáci naučené z instrukcí na videu. Díky tanci si obohatili slovní zásobu o slova: *krok, vpravo, vlevo, zatoč*.

Pohyby podle rytmu a hudby se dětem líbí a daří se jim. Při výuce působí uvolněně, smějí se, navzájem se povzbuzují, jsou kreativní, vymýšlí, jak jinak by taneční sestavu nebo postavení vylepšili. Všímají si, kdo je šikovný.

Žáci si uvědomují pozitivní vliv pohybu na jejich zdraví a díky této, mnohdy prvotní zkušenosti, mohou nalézt v tanci zalíbení.

Učitel nepotřebuje na organizaci výuky tance žádné speciální vybavení než techniku, přes kterou promítne obraz a zvuk a přiměřený taneční prostor bez lavic.

Samotné realizaci výuky předchází osvojení si taneční sestavy a schopnost vysvětlit žákům taneční kroky, protože ne všechna videa jsou s instruktáží. Důležitý je také výběr tance a vhodnost vzhledem k jejich věku.

Výuka *line dance* byla realizována ve skupině čtrnácti žáků páté třídy ve vyučovacím předmětu anglický jazyk. Aktuálním vzdělávacím cílem bylo *Moje město – My town*.

Dle mé ověřené teorie v praxi lze zařadit tanec do vyučovací jednotky angličtiny. Výsledkem je zvládnutý tanec podle anglicky mluvícího instruktora a aplikace nabytých vědomostí v dalších tématech, a proto se mohou v této formě lépe realizovat.

Na základě pozorování jsem zjistila, že mezi pohybově nadanější děti patřily ty, které nedosahují nejlepších studijních výsledků z běžných vyučovacích hodin angličtiny.

Obrázek 2. Line dance

4.1.2 Tanec v českém jazyce

V rámci mého experimentu jsme navštívili divadelní představení, které má název *Musiccool*. Nebylo to klasické divadelní představení profesionálních herců, ale amatérů a žáků jedné základní školy ve Zlínském kraji. Tato moderní muzikálová hra z čarodějnického a školního prostředí mělo u žáků kladné ohlasy. Pomohla tomu líbivá hudba, obdivuhodné výkony mladých herců a příjemná atmosféra v sále. Protože tato inscenace byla hraná žáky prvního a druhého stupně, věkově se herci nejvíce přiblížili divákům v publiku.

Po příchodu do školy, v další hodině slohu, měli žáci za úkol napsat slohové cvičení na toto divadelní představení, kterého se zúčastnili. Svoji práci poté reprodukovali před ostatními. Z výsledků je zřejmé, že muzikál je velmi zaujal. Nejvíce kladných bodů měla moderní pop hudba, zpěv a herecké dovednosti účinkujících, vtip a nadhled, který provázel celé taneční představení a především taneční vystoupení mladých herců. To je oslovilo nejvíce. Po představení se mladých herců ptali, jestli už dříve tančili, nebo toto vystoupení bylo jejich prvním. Jestli chodí do nějaké taneční skupiny a kde všude vystupují. Některé dívky byly výkony tolik ohromeny, že si toto vystoupení vyhledávaly na internetu a dále se zajímaly, kde budou žáci amatérského divadla dále účinkovat. O přestávce si některé pasáže, které si zapamatovaly, přehrávaly a zkoušely samy tančit.

Z toho názorného příkladu je jasné patrné, že to, co sami žáci viděli, je zaujalo a utkvělo jim v paměti, se přiblížili divadlu z jiné stránky. Viděli, že i stejně staří vrstevníci mohou účinkovat ve hře. Líbilo se jim, že tančili, zpívali, s údivem komentovali, že některé pasáže byly zpívány v německém jazyce.

Podle mého názoru je důležité, aby tento silný zážitek z představení v nich evokoval další impulsy k tomu, že se mohou v tanci, zpěvu, herectví sami dále rozvíjet.

Účast na muzikálovém představení spojila více vyučovacích okruhů – slohové cvičení psanou i verbální formou v českém jazyce a účast na kulturní akci, která je v rámci předmětů výchova pro život a hudební výchova.

4.1.3 Tanec ve fyzice

Z praxe, experimentu, výuka fyziky probíhala v tělocvičně, žáci si vyzkoušeli působení fyzikálních veličin sami na sobě. Vrbová (2012) ve své disertační práci uvádí, že by šlo tanečně vyjádřit působení odstředivé síly v taneční figuře.

Žáci z učebnice znali definici, že odstředivá síla je síla působící na těleso, hmotný bod, směrem od středu křivosti trajektorie. Střed křivosti je kružnice, je-li pohyb prováděn po kružnici. Ve dvojicích se drželi za ruce a jejich úkolem bylo se roztočit. Při tomto pohybu si uvědomovali, že kdyby se jeden druhého v této rychlosti pustili, vzdálili by od sebe navzájem.

Následující řádky se zabývají konkrétními fyzikálními veličinami, na které se vyučující fyziky zaměřil v experimentálních hodinách, kdy aplikoval tanec do fyziky.

Dalším učivem, které bylo spojeno s tancem, bylo *těžiště*. Žáci se drželi v páru, za napnuté paže a výsledkem bylo, že když se lehce zaklonili, těžiště nebylo ani na jednom z nich, ale ve středu. Tak je tomu i v případě pohybování se po parketu. Těžiště není dlouhodobě na jednom člověku, je proměnlivé.

Rychlost je v tanci velmi důležitým faktorem. Jedná se o vyjádření pohybu. Poloha tělesa se mění v závislosti na *čase*. Pokud účinkující tančí na tanečním parketu, pohybují se po stejné trajektorii a po skončení vystoupení mají za sebou určitou *dráhu*. Tanec, jednotlivý pohyb, probíhá v určité době, za časový úsek. Změna tanečního tempa se nazývá *zrychlení*. Opakem je *zpomalení*. Obojí jsou závislé především na charakteru tance a hudby. Příkladné změny v rychlosti tance jsou vidět v salse nebo tangu. Stejně tempo od prvotních kroků má polka, kterou žáci ve fyzice zkoušeli.

V praktickém znázornění fyzikálních veličin v hodině fyziky dále pokračuji. Dalším poznatkem, kterého si všimly zejména žákyně, bylo, že taneční partneři drželi partnerku velkou *silou*. V konkrétním případě se jednalo o velmi taneční držení, kdy docházelo k mačkání dlaně nebo k rychlým, až nekontrolovatelným otočkám. Lehké a štíhlé dívky doslova odletěly od svého partnera. Nutno podotknout, že pro chlapce to byla velká zábava, že takto mohou v rychlosti s partnerkou točit. Uvědomili si, že síla je v tanečním držení partnerů velmi důležitá. Ovlivňuje celý taneční postoj, pohyb po parketu a v neposledním řadě je důležitá pro provedení obtížnějších figur. Zde bych konkrétně popsala video ukázkou z taneční soutěže v rock“n“rolu, kdy partner vyhodí partnerku nad hlavu, ta se ve vzduchu otočí o 360 stupňů a partner ji opět chytí. Celé toto náročné provedení je závislé na síle odrazu a síle odhozu. Příkladem se dostáváme k další fyzikální veličině, kterou je hmotnost. Partnerku vážící 80 kilogramů by tento tanečník obtížně vyhazoval nad hlavu. Popisuji otázku, kterou položil vyučující: „Je hmotnost důležitá u akrobatických prvků?“.

Od klasické výuky se tato experimentální hodina lišila zejména v aktivním zapojení všech žáků. Nevyžadovala žádnou zvláštní přípravu tanečních prostor. Vyučovací jednotka probíhala v tělocvičně, ve vyhrazeném místě, které imitovalo taneční parket. Aby si žáci uvědomili i pohyb po určité trajektorii, byl jim taneční parket vymezen pomocnými čarami. Dráhu pohybu museli neustále měnit, protože tanečních párů bylo celkem jedenáct a bylo nezbytné se bezpečně vyhnout.

V klasické vyučovací jednotce si žáci uvedou příklady fyzikálních veličin, prohlédnou si obrázky v učebnici, případně si pustí video ukázkou. Tanec, který je názorný, na kterém mohou pochopit veškeré působení sil a ostatní fyzikální veličiny, učitel fyziky, který se na tomto experimentu podílel, dosud nezkoušel. Z jeho kladných reakcí mohu soudit, že jsem jej inspirovala k tomu, že v tom bude nadále pokračovat u výuky dalších ročníků.

Žákům se tato forma výuky líbila. I přes počáteční ostych, kdy se dvojice tanečníků musely losovat, byly konečné dojmy kladné. Důležitým úkolem před realizací vyučovací jednotky bylo poučení žáků o chování a bezpečnosti při těchto pokusných aktivitách a kontrola vhodné obuvi. Je nutno eliminovat riziko úrazu.

4.1.4 Tanec v tělesné výchově

Realizace tance v tělesné výchově je snadná. V tomto vyučovacím předmětu se vyloženě nabízí.

V mé experimentální výuce, a nyní vycházím z praxe gymnastické sestavy, je předvedení prvků za doprovodu žákem vybrané hudební skladby. Zde uvádím mnou předepsanou gymnastickou sestavu s povinnými prvky, kterou si žáci mohli doplnit o své vybrané prvky nebo kroky.

Gymnastická sestava pro žáky sedmého ročníku: *stoj na rukou do kotoulu vpřed, poskočný krok dvakrát na pravou, dvakrát na levou nohu, otočka s výskokem o sto osmdesát stupňů, váha předklonmo, polkový krok, kotoul vzad do roznožení, dřep a výskok.*

Mezi další gymnastické disciplíny patří aerobik, kterému se ve výuce taktéž věnujeme. U předchozí gymnastiky cvičili a hodnoceni byli i chlapci. Aerobik není nutné, aby cvičili tak často, jako dívky. Žáci mají zafixováno, že je to cvičení pro děvčata, a to i přesto, že sportovní aerobik cvičí smíšená družstva, páry nebo samostatně muži. Hoši se s aerobikem seznámí, vyzkouší si základní kroky, počítání a udržení rytmu. Mají o aerobiku alespoň částečné povědomí.

Za zcela inovativní a žákyňmi velmi oblíbenou formu tance je tančení podle videoklipů. Využívám interaktivní učebny, která je vybavena data projektorem a počítačem s připojením na internet. Výběr tance byl doposud v mé režii. Jedná se o tančení na skladby *VMCA, Macarena, Asereje, Good Time, Thriller* a jiné. Nejenom, že se žákyňe učí taneční sestavu z paměti, ale snaží se ji i vylepšit nebo si vyhledat jinou vhodnou píseň, na kterou poté ve skupině vymyslí svou sestavu. Styl hudby nechávám na jednotlivých žákyňích. Stále oblíbenými jsou výše zmiňované skladby. Také proto, že je již znají, mají je upevněné a mají radost z toho, že je umí nazpaměť všechny.

Tančení podle videoklipů začíná obdobně jako jakákoliv jiná výuka. V úvodu vyučovací hodiny je žákyňím sdělen obsah a cíl vyučovací jednotky. Obsahem je tanec, za cíl si společně zvolíme taneční sestavu, kterou se žákyňe naučí. Následuje rozehrátí, většinou v podobě běhu po kruhu, cvalem, poskočnými kroky. Dále rozcvičení a samotný tanec.

Aktivně se tanečních hodin účastním nebo jen názorně předvádím a instruji. Dle mého názoru je výuka tance intenzivnější, co se rozsahu pohybu a fyzické náročnosti týče. To posuzuji na základě svého subjektivního pocitu po přibližně půl hodině tančení.

Žákyňe jsou permanentně v pohybu, pokud nepočítám povinné přestávky na pití a odpočinek. Do tance jsou zcela „zapálené“. Nemají pocit, že se „neustále“ pohybují nebo že se nudí. Neuvědomují si to. Zde bych uvedla klasický příklad, kterým je běh v terénu. Po

třech minutách běhu jsou dívky kolikrát na pokraji svých sil, mají pocit, že už dál nemůžou, že se příliš zadýchaly a působí otráveně a znuřně. Když tančí, průměrná skladba má více než tři minuty a ony vůbec nevnímají, že se aktivně pohybují, že se zadýchají, že se potí. Kladný emocionální prožitek se dostavuje v průběhu tance a přebíjí všechny nepříjemné pocity z fyzické aktivity.

Po zvýšení úrovně svých tanečních dovedností se žákyně chtějí dále v tanci rozvíjet, samy přicházejí s nápady a vrcholem jejich osvojených tanečních dovedností je vystoupení v rámci školy nebo účast na taneční soutěži, které se v loňském roce zúčastnily dvě taneční skupiny dívek i chlapců druhého stupně naší školy.

Tanec ve výuce tělesné výchovy má z hlediska realizace a začlenění do učiva tu nejlepší výchozí pozici. Žáci si uvědomují krásu a ušlechtilost tanečního pohybu, chtějí tančit, překonávají ostych, zkouší to. Běhání, skákání, házení míčem je pro ně přirozenější, než vyjádřit pohyb tancem. K tomuto názoru jsem došla proto, že vím, že jen to jen na základě zažitého zvyku. Nestydí se házet míčem, šplhat po laně, ale když mají tančit, ostych je tím, co musí někteří překonat. To je naprosto běžné. Žáci se sledují navzájem, jak se komu daří, jestli nevypadají trapně a podobně. Myslím, že je to dáno i tím, že tanec není do tělesné výchovy tolik zařazován jako jiné tělocvičné aktivity. Na obou stupních stále převažují turnaje ve sportovních hrách. Ale taneční soutěž?

Obrázek 3. Účast na taneční soutěži

4.1.5 Tanec ve výchově pro život

Experimentální hodina proběhla v rámci učiva *Kulturní život*. Že se bude jednat o netradiční výuku, věděli žáci předem. Měli zadané instrukce, že vyučování proběhne v jiných prostorách, než dosud ve třídě, že téma bude svatební hostina a žáci měli rozdělené role. Dále si měli zajistit vhodnou obuv namísto běžných přezůvek, společenské oblečení a před hodinou informovat vyučujícího o počtu přítomných chlapců a dívek. Tím jim bylo jasné, že se budou účastnit nějaké aktivity ve smíšených dvojicích.

Doposud jsme ve výuce teoreticky probrali, jak se chovat při různých kulturních a společenských událostech. Žáci zhlédli video svatební etikety s Ladislavem Špačkem. Z nabízených témat jsem vybrala velkou svatbu, protože při dotazování se jí zúčastnilo nejvíce žáků ze třídy. Zhodnotila jsem, že jde o společenskou událost, které se ostatní také alespoň „jednou“ zúčastní nebo ji znají alespoň z filmů.

Samotná výuka probíhala nad očekávání dobře. Učebna byla předem připravena. Bylo potřeba zajistit taneční prostor a sezení u slavnostní tabule, itinerář a vodu, která imitovala přípitek šampaňského. Do čela byli zvoleni novomanželé, dále rodiče ženicha a nevěsty, svědci a ostatní svatební hosté. Na stolech byly jmenovky se zasedacím pořádkem, které si žáci předem připravili.

Modelová situace přenesla celou třídu do místa konání svatební hostiny. Žáci se usadili ke stolu a spontánně a improvizací hráli svatebčany. Otec nevěsty vyzval ostatní k přípitku a pronesl úvodní řeč. Poté proběhl svatební oběd a první tanec. Dle pravidel společenského chování hoši vyzvali k tanci dívky a tančili polku. Tento tanec jsem zvolila pro to, že jeho základy ovládali z předešlé výuky v tělocviku.

Imitace svatebního hostiny žáky nadchla natolik, že v ní chtěli pokračovat i přesto, že vyučovací hodina skončila. Výuka hravou a zábavnou formou pro ně byla velkým emočním zážitkem, na který stále vzpomínají a vybízí i ostatní učitele k tomu, aby mohli hrát na svatbu a tančit i v jiných předmětech.

Dle mého pozorování nedošlo k žádnému odmítavému chování, všichni zúčastnění se aktivně zapojili, prakticky si vyzkoušeli, jak být na svatbě jako host, zatančili si typický svatební tanec. To, že mají teoretické povědomí o probíraném učivu potvrdil krátký písemný test, ve kterém byly obsaženy otázky typu: S jakým tancem se můžeš setkat na svatbě? Nebo Kdo sedí v čele stolu?

V tomto případě výuky bylo mým úkolem probudit v žácích morální citění. Naučit je pravidla slušného chování, respektování druhých a nejdůležitější bylo propojit nabytou teorii s praxí formou zážitku.

Z dotazování učitelů, kteří výchovu pro život nebo prvouku učí, jsem se dozvěděla, že taneční prvky používá málo který z nich. Na prvním stupni je výuka tance v rámci povídání si o krajích a místních zvycích častější než na druhém stupni.

Obrázek 4. Slavnostní tabule

Metodika a organizace předem plánovaná a začínala sběrem dat a hledáním informací o začlenění tance do vyučovacích předmětů. Na zlínské základní škole se touto formou výuky nikdo nezabýval, proto jsem hledala náměty u kolegů na jiných základních školách a především u své vedoucí práce, která se touto problematikou ve své disertační práci v teoretické rovině zabývá.

Zkoumaným vzorkem byli žáci základní školy a částečně i pedagogové, kteří vyučovací jednotku vedli a taneční hodiny realizovali. Důležité bylo svolení vedení školy a oslovení žáků a jejich zákonných zástupců. Zde jsem se setkala s kladným ohlasem ze všech zúčastněných stran. Konzultace s vyučujícími byla důležitá především pro výběr vhodných předmětů ve kterých jsem sama osobně prováděla výzkum nebo si vyučování připravil jiný pedagog. V deváté třídě nebylo možné taneční hodinu zrealizovat, protože třída byla podle učebního plánu v časové tísní vzhledem k dřívější velké nemocnosti žáků i učitele.

Realizace a samotný plán se postupem času měnil. Z vybraných pěti předmětů a tříd vypadla právě devátá třída proto, že kantor dlouhodobě onemocněl. Plán ve vybraných pěti předmětech předcházela poradě se zúčastněnými pedagogy a vedením školy. S odsouhlasením přítomných kolegů mohla začít samotná realizace tanečních hodin.

V průběhu experimentu jsem byla nucena reorganizovat plánované zkoumané předměty. Chtěla jsem experiment zkusit ve vyučovacím předmětu přírodopis a zeměpis, ale vyučující daných předmětů nesouhlasil. Místo výukového předmětu jsem musela zvolit jiný předmět - výchovný. Konkrétně to byla výchova pro život místo zeměpisu.

Při výuce jsem byla zároveň aktivním i pasivním účastníkem. Pozorovala jsem třídy v jejich projevech a reakcích. Dotazovala jsem se po skončení výuky a vedla s nimi rozhovor.

Vyhodnocení výzkumných metod proběhlo na základě písemného dotazníku a mnou zaznamenaných odpovědí a konverzace z rozhovoru. Výsledky, závěry a doporučení pro začínající pedagogy, kteří chtějí využít zábavných tanečních hodin, jsou uveřejněny v této diplomové práci dále.

Volba výzkumu vzešla ze zkoumaných subjektů, kterými jsou žáci. Středem zájmu je jejich jednání a chování, průběh vyučování, prožitky v taneční vyučovací jednotce, názory. Účastníky výzkumu je skupina žáků, jedinec a výzkumník. V kvalitativním výzkumu, který jsem zvolila, jsou výzkumníci a sledované osoby ve vzájemné interakci, spolupráci.

Třídy a vyučovací předměty byly vyhledány a zvoleny tak proto, že u nich bude možné s největší pravděpodobností ověřit hypotézy. Jedná se o ověřování teoretických úvah a nápadů na inovaci vyučovací jednotky. Úvahy a nápady jsou integrovány do konkrétních vyučovacích hodin.

Spolupráce, situace a chování probandů jsou popsány. Jejich názory jsou interpretovány. Pro srozumitelnost výzkumníků jsou některé pojmy zobecňovány.

Ve výzkumu je použito pozorovací techniky, dotazování a rozhovoru.

4.2 Pozorování

Tato technika umožňuje pozorovat žáky (celou třídu nebo její část) v průběhu vyučovací hodiny, v přirozeném prostředí jejich třídy. Jedná se o cílené a soustavné vnímání jevů a chování. To vede ke zpřesňování výzkumných otázek. Zaznamenávání probíhá písemně, fotografickým nebo video záznamem. V mém případě se jedná o pozorování přímé, v těsné blízkosti a krátkodobé. Sledování se zaměřuje na reakce žáků, na učitelovy požadavky, pochopení výkladu, způsob komunikace s učitelem a spolužáky, pozornost a soustředěnost, kterou do aktivity žáci vkládají.

Pozorování, které je vhodnou metodou pro výzkumné otázky, proběhlo v prvních experimentálních hodinách. Zaznamenávání z vyučovacích hodin bylo písemné do pozorovacího archu v průběhu vyučovací jednotky a byla vytvořena fotodokumentace.

Pozorování:

- a) Žáků v mé vyučovací jednotce,
- b) žáků ve vyučovací jednotce, kterou vedl jiný kantor.

Počet žáků (velikost pozorované skupiny):

- a) Celá třída (od 20 do 30 žáků),
- b) malá skupina (dělená v předmětech angličtina a tělesná výchova, 10 – 14 žáků).

Pozorované jevy:

- Organizace taneční hodiny,
- komunikace mezi žákem a učitelem,
- pohybové schopnosti, estetické provedení,
- chování žáků,
- prožitek z tance, výraz, reakce, nadšení, zklamání, stud a jiné.

4.3 Dotazování

Dotazníkem lze hromadně získat údaje, které jsou zaznamenány písemnou formou. Otázky mohou být otevřené, uzavřené nebo kombinované. Zde používám otázky uzavřených a čerpám ze standardizovaného dotazníku, který slouží k diagnostice vyučovací jednotky tělesné výchovy. Jedná se o dotazník používaný na Fakultě tělesné kultury Univerzity Palackého.

Žáci vybírají z odpovědí ano – ne. Dotazník je anonymní, počet otázek je adekvátní vzhledem k času a náročnosti na pochopení. Charakteristickým znakem vybraných otázek je, že se týkají oblíbenosti a atraktivnosti vyučovací jednotky.

Tato technika zjišťování informací proběhla po prvních experimentálních hodinách a zvolila jsem ji proto, abych si ověřila, zda žáci pochopili obsah taneční hodiny a jak se jim líbila. Dotazník nesloužil jako stěžejní zdroj informací, ale pouze jako podpora.

Hlavním úkolem bylo jednotlivé vyučovací předměty a v nich tanec prakticky vyzkoušet.

4.5 Rozhovor

Rozhovorem, který vyžaduje přímý sociální kontakt a probíhá ústně, ukončuji diagnostiku tanečních vyučovacích jednotek. Prvotní otázky slouží k navázání verbální komunikace tazatele a respondentů. Podle počtu zúčastněných se liší rozhovor individuální nebo skupinový. Skupinový rozhovor jsem zvolila, protože pracuji s celou třídou. Otázky v úvodní fázi směřují ke všem zúčastněným a podněcují k bezprostřední komunikaci, které je po pár minutách dosaženo.

S participanty jsem vykonala skupinový rozhovor bezprostředně po skončení vyučovací hodiny. Skupina dotazovaných čítala právě přítomné žáky. Minimální počet participantů byl deset, maximální 24. Žáci byli z jedné třídy, odlišného pohlaví a různých zájmů.

Rozhovor má nestrukturovanou formu (vyjma dvou úvodních otázek, která zněly: „Jak se vám líbila hodina?“ a „Proč je dobré tančit podle anglického návodu?“) a dává prostor pro kladné i záporné ohlasy. Vybrala jsem si tuto techniku proto, protože děti ve skupině se nebály odpovídat. Více jich mělo stejný názor, tím se podporovaly. V úvahu беру i to, že se jednotlivci svými názory mohli ovlivňovat.

Tento rozhovor se uskutečnil po absolvování taneční hodiny. Probíhal ve stejné učebně, na koberci, v komunitním kruhu. Komunitního kruhu se využívá pro navázání příjemné atmosféry při diskuzi nebo i jako vyučovací forma. Třída by měla být schopná dodržovat základní pravidla komunitního kruhu – naslouchat, nemluvit pokud nemám

slovo, mít úctu ke druhému a být diskretní. Žáci nemusí jmenovat druhé. Mohou popisovat obecně kluk, holka, tančení, učivo, písnička. Jako vyučující jsem na sebe převzala roli moderátora a pokládala první otázky. Poté si žáci sami brali slovo, odpovídali na mé otázky a diskutovali o tom, proč je bavilo tančit, byli rádi, protože se jim líbila písnička. Někteří děkovali, že to bylo tak zábavné. V závěru se většina žáků shodla, že když je to pro ně zajímavé a legrační, také si ledasco zapamatují.

S každou třídou, která se účastnila experimentální výuky, proběhl rozhovor v komunitním kruhu, který trval pět až deset minut. Uskutečnil se v závěru vyučovací hodiny. Kromě prvotních otázek jsem nechala žáky diskutovat a dále jsem svými otázkami nezasahovala. Ti starší se sami ptali, proč zrovna oni ve vyučování tančí. Jednalo se o třídy, které mé vyučovací metody neznají.

Souhlas rodičů k dotazování a fotografování žáků byl získán na základě jejich písemného oslovení. Uskutečnil se před realizací výzkumných metod. Zahrnoval také souhlas s uveřejněním fotografií v diplomové práci a prezentací diplomové práce v den obhajoby. V diplomové práci nejsou jmenovitě uvedeni žáci, ani jiné osoby z důvodu zachování anonymity. Potřebné souhlasy s fotografováním a dotazováním jsou u mne uloženy.

5 VÝSLEDKY

Na základě výzkumných otázek vzešly následující výsledky:

1. Jak lze zařadit tanec do vyučovací jednotky?

Z praktického výzkumu, pozorování a rozhovorů, nejen s žáky, ale i s učiteli, je zřejmé, že tanec lze zařadit do vyučovací jednotky a ta není náročná na organizaci, pokud jí předchází předchozí příprava učitele. Je důležité vhodně zvolit vyučovací předmět a třídu, se kterou bude taneční hodina realizována.

V experimentálních hodinách je nutné žáky instruovat a zorganizovat je tak, aby přesně věděli, co mají očekávat, co je cílem vyučovací hodiny, jak se budou pohybovat, v jakém prostoru nebo tempu. Samotnému tanci by měl předcházet podrobný výklad, nástin a ukázka od samotného vyučujícího nebo zhlédnutí videoklipu.

Dle kreativity a možností učitele se lze v každém vyučovacím předmětě dotknout tanečního tématu, ať už to aktivně – pohybově, nebo jen pasivně, slovně v úvahách.

2. Které vyučovací předměty jsou pro zařazení tance nejvhodnější?

Ve vyzkoušených hodinách se nejlépe jeví zařazení tanečních prvků do výchovných předmětů kterými jsou tělesná výchova a výchova pro život. Vhodnými jsou i naukové předměty, které se zabývají kulturou obyvatel – zeměpis, nebo témata týkající se anatomie lidského těla – přírodopis. Ve fyzice lze ukázkově využít fyzikálních zákonů, které působí na lidské tělo jak v pohybu, tak v klidu. Mezipředmětově se tanec dotýká i matematiky, kde žáci mohou počítat obsah tanečního parketu nebo počítat doby. V hodině informatiky mohou „mixovat“ hudbu a vyhledávat na internetu taneční videa. Tyto vyučovací předměty nebyly předmětem mého experimentu a již nenabízí využití tance v takovém rozsahu, jako předměty naukové nebo cizí jazyk.

Tam, kde nelze tanec aktivně předvést, je hodina českého jazyka, která probíhala jako klasická vyučovací jednotka. Slohové nebo ústní cvičení žáky nenadchlo natolik, jako taneční hodina.

3. Jak vnímají participant tanec ve vyučování?

Žáci vnímali tanec ve výuce jako něco nového a zvláštního, co jim zpestřilo běžné vyučování. Byli tancem zaujati a neměli problém udržet pozornost, protože se aktivně zapojovali do činnosti.

Atmosféra ve třídě byla uvolněnější než v klasické vyučovací hodině, přesto byli žáci vnímaví a pozorní. Často se dotazovali učitele, tím vznikala ve třídě šum, který byl na přijatelné úrovni. Nebyli napomínáni ke ztišení a ke klidu. Při vysvětlování tanečních kroků se soustředili, vnímali pohyby svého těla a navzájem se sami opravovali. Učitel žákům poskytoval zpětnou vazbu a dostatečně je chválil za pokroky, které dělali. Motivace při výuce byla nutná. Odměna formou kladného hodnocení byla vnímána žáky velmi pozitivně.

Zprvu se někteří žáci k tančení stavěli odmítavě a měli připomínky. Jednalo se především o starší žáky a chlapce. Někteří si dělali naschvály a měli tendence druhého zesměšňovat nebo do sebe při tanci narážet. Mladší žáci se k sobě chovali ohleduplně. Což ve třídě pomohlo k rozvíjení přátelských vztahů a vytvoření příznivého klimatu.

4. Jaký názor mají vyučující na tanec ve vyučování?

Hodinám, ve kterých se vyskytují pohybové a taneční prvky, jsou více nakloněni vyučující prvního stupně, kteří sami s dětmi tančí a zpívají. Z deseti dotazovaných jich osm aktivně zapojuje tanec do svých hodin. Dva pedagogové se tancem nezabývají nad rámec svých povinností. Tanec do výuky nazařazují proto, že sami k této aktivitě nemají vztah a ve svém volném čase se mu nevěnují. Jeden z těchto dotazovaných učitelů uvedl, že se mu nechce nosit hudební přehrávač přes celou budovu do tělocvičny a že třída, jako taneční prostor, se mu zdá malá. Taktéž nechce manipulovat s nábytkem a bojí se, že při přesunech lavic dojde k úrazu.

Učitelé prvního stupně pravidelně připravují své žáky na vystoupení školní akademie. Většina z nich volí pohybovou sestavu na hudbu nebo taneční příběh a v rámci výchovných a jiných předmětů s žáky nacvičují na kulturní akci školy.

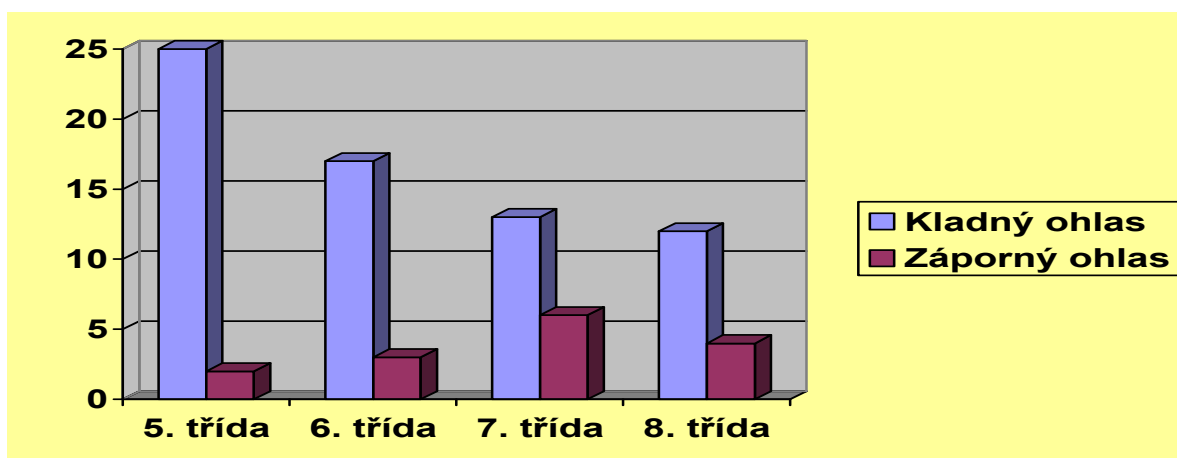
Pedagogové druhého stupně do svých předmětů tanec aktivně nazařazují. Výjimkou je hudební výchova a tělesná výchova. V českém jazyce jsem se setkala pouze s tanečním tématem v rámci literárního zpracování. Co se týká názorů a oblíbenosti zařazení tance do vyučování, více než polovina učitelů nemá s tancem zkušenosti a nenapadlo by je pomocí tanečních prvků vyučovat. Myšlenka se jim líbí, i to, že žáci nesedí pasivně v lavicích. Ale většina z nich se sama ze své vlastní iniciativy do této problematiky nezapojí.

5. Kterou věkovou skupinu žáků nejvíce baví tančit?

Radostný výraz ve tváři, pozitivní ohlasy a pochvala dobré hodiny – to byly projevy žáků během tančení v páté třídě. Jejich reakce byly výraznější, než u žáků jiných tříd. působili během tance vesele někteří byli nadšení a vyžadovali výuku další hodinu. Pár jedinců (maximálně tři ve třídě) se tvářili mírně znuděně a tančili (nebo se účastnili) bez zájmu. Jejich přístup byl laxní, nějakým způsobem si hodiny odbyli. Žáci, kteří se zprvu styděli, se buďto nechali stáhnout davem a prožívali tanec jako ostatní, nebo se mírně stranili a dávali si pozor, aby nebyli moc vidět a zůstávali v zadních řadách.

Dalšími zajímavostmi z pozorování shledávám to, že na přední pozice, právě v páté třídě, se při tančení hlásili i ti žáci, kteří ve třídě prospěchově nevynikají. Tito žáci disponovali dobrými pohybovými vlastnostmi a jejich taneční projev byl na dobré úrovni. Stáli v první řadě a podle nich se učili kroky ostatní. Tito jedinci sami řekli, že jsou rádi, že podle nich tančili ostatní, protože je to poprvé, co jim jde něco lépe než zbytku třídy. Je jisté, že jim to posílilo sebevědomí.

Z hlediska věku, je jednoznačné, že tanec je oblíbený především u mladších žáků druhého stupně, konkrétně páté třídy, a u dívek.

Obrázek 5. Oblíbenost tanečních hodin

6. Mají zájem o tanec i chlapci?

Ano, i chlapci mají o tanec zájem, ale jsou to především žáci nižších ročníků druhého stupně. Čím vyšší třída, tím více bylo záporných ohlasů na tanec u chlapců, zejména fotbalistů. Z mého pohledu je to tím, že jsou jednostranně zaměřeni a fotbal považují za nejlepší sport. A ten, protože je baví a vynikají v něm, dělají s radostí a jinými aktivitami opovrhují. To je znát zejména při tělesné výchově, když je náplní hodiny jiná sportovní

činnost než sportovní hry, zejména fotbal. Tato situace vznikla tím, že učitel tělesné výchovy se ve svých hodinách zaměřil jen na sportovní hry a nedal žákům prostor vyzkoušet si i jiné sportovní činnosti. Proto je vhodné žáky seznamovat i s jinými, třeba i méně obvyklými, aktivitami.

V rozhovoru ohledně tanečních hodin jsem se setkala s názory, zejména od chlapců z osmé třídy, že tanec je nebaví, protože je nudný, je pro holky a že nejsou homosexuálové nebo travestiti, aby tančili. Tyto odpovědi mě překvapily. Údajně viděli tančit nějakého „zženštilého“ muže v upnutých kalhotách a rozhalence a to v nich evokovalo, že je to travestita. Někteří chlapci se před ostatními styděli tančit nebo nahlas říct, že to nebylo tak špatné a že je to vlastně bavilo.

Z pozorování a jejich reakcí nebylo vždy zcela zřejmé, že by chlapci byli úplně znuděni. Nikdo z nich neodmítl se zúčastnit taneční hodiny a i divadelní představení hodnotili kladně.

Tanec nejvíce bavil chlapce páté a šesté třídy, zejména ve výchovných předmětech a v angličtině. S radostí předvedli vystoupení na školní akademii, kdy tančili americký country tanec společně s dívkami. Až na výjimky se toho vystoupení účastnila celá šestá třída s obrovským nasazením a snahou. I proto, zejména chlapci, sklidili obrovské ovace.

Výsledky z pozorování

Pozorování žáků, jejich reakcí, pohybů a schopností vyjádřit tanec, probíhalo v průběhu vyučovací hodiny. Pozorování bylo přímé a krátkodobé, probíhalo v prostorách třídy nebo speciální učebny. Žáky, které sama vyučuji, jsem měla možnost pozorovat ve více vyučovacích hodinách. Ve třídách, kde jsem byla přítomna jako pozorovatel a vyučující si sám vedl výuku, jsem byla dle možností rozvrhu v jedné nebo dvou vyučovacích hodinách.

Ve sledování jsem se nejvíce zaměřila na reakce žáků a zaznamenávala jsem, jaké ohlasy vyvolávaly. Z 82 sledovaných žáků bylo 75 % žáků mile překvapeno a radovali se. 25 % žáků se divilo a na to, že by měli ve vyučování tančit, se nadšeně netvářili. I z této menšiny se jich více než polovina přiznala, že se jim nakonec vyučování líbilo a názor na tanec změnili.

V anglickém jazyce, tělesné výchově, výchově pro život bylo možné se na tanec zaměřit i z estetického hlediska. Žáci, kteří jsou v tělesné výchově pohybově nadanější, byli v provedení tance přesnější a jejich pohyby byly koordinovanější. Taktéž si rychleji zapamatovali taneční prvek nebo celou sestavu. Děvčata, která se věnují tanečnímu sportu nebo aerobiku mezi ostatními vynikala, což jsem předpokládala. Děvčata, která se nevěnují žádné pohybové aktivitě za ostatními zaostávala. Některé dívky se taneční sestavu do konce hodiny nenaučily. Taktéž tomu bylo u chlapců. Ti, kteří se tanečnímu sportu věnují ve volném čase, byli pouze dva. Jejich taneční projev vynikal nad ostatními. Z pozorování vzešlo, že nejvíce nekoordinovaných pohybů předváděli chlapci z vyšších ročníků – 7. a 8. třídy, zejména fotbalisté měli problémy s udržení rytmu a zapamatováním si jednotlivých tanečních kroků, které následovaly za sebou.

Pozorování se týkalo také chování. Taneční hodiny se obešly bez kázeňských postihů. Žáci se ve většinou chovali slušně a nepůsobili učiteli ani sobě navzájem problémy. Někteří hoši měli snahu do sebe při tanci narážet, ale vyučující včas zasáhl, aby nedošlo k úrazu. K sobě se žáci chovali tolerantně a nedělali si žádné větší naschvály. U žáků nižších ročníků byla vidět snaha o co nejlepší provedení, aniž by mezi nimi byla rivalita. Naopak. Navzájem se opravovali, pomáhali se a navzájem se taneční kroky učili.

Výsledky z dotazníku

Na základě dotazníku vyplývá, že taneční hodiny jsou oblíbenější pro dívky než pro chlapce. Z hlediska věkové kategorie převažuje oblíbenost u dívek nižších ročníků druhého stupně základní školy. Dívky 5. a 6. třídy tančí raději, ochotněji přijímají instrukce a rady ohledně tance a působí bezprostředněji a spontánněji, méně se stydí. Oproti chlapcům dívky rychleji pochopily, oč vyučující usiluje a více se zamýšlely nad tím, proč ve vyučování tančí. Dívky byly k tanci ochotnější a přijímaly tyto netradiční hodiny s větším nadšením než chlapci. S dívkami nebyly žádné kázeňské problémy, netvářily se na tanec odmítavě a nepůsobily znuřeným dojmem. Byly veselé, tančily se snahou vyniknout před ostatními a naučit se taneční sestavu rychleji. Taktéž rády předváděly a stály v předních řadách. Většina z nich by taneční hodinu neměnila za jinou a rády by si ji zopakovaly.

Chlapci, kteří se tanečních hodin účastnili, by v několika případech zvolili jinou vyučovací hodinu, jedná se především o žáky osmého a devátého ročníku. Nestavili se do na přední pozice a někteří se zpočátku tvářili znuřeně o otráveně. Chlapci šestého a sedmého ročníku byli s tanečními hodinami více spokojeni než ostatní hoši a zapojovali se s větším nadšením. Dva hoši se po absolvování taneční hodiny přišli vyučující zeptat, kam by mohli chodit za Zumbu. To je jasný důkaz toho, jak je možné žáky získat pro novou pohybovou aktivitu.

Nejoblíbenější je tanec u věkové kategorie 11 – 13 let, což jsou žáci 5. a 6. ročníku.

Tabulka 1. Vyhodnocení dotazníku dívek

Otázka		Třídy							
		5.		6.		7.		8.	
		Ano	Ne	Ano	Ne	Ano	Ne	Ano	Ne
1.	Pochopení hodiny	13	2	9	2	9	0	11	0
2.	Dobrá atmosféra	15	0	10	1	9	0	11	0
3.	Nové informace	14	1	6	5	6	3	7	4
4.	Oprava držení těla	4	11	2	9	2	7	2	9
5.	Opakování hodiny	14	1	11	0	9	0	8	3
6.	Kázeňské problémy	0	15	0	11	0	9	0	11
7.	Úsměv, radost	15	0	11	0	9	0	11	0
8.	Účast na jiné hodině	0	15	1	10	1	8	3	9
Celkem žáků		15		11		9		11	

Tabulka 2. Vyhodnocení dotazníku chlapců

Otázka		Třídy							
		5.		6.		7.		8.	
		Ano	Ne	Ano	Ne	Ano	Ne	Ano	Ne
1.	Pochopení hodiny	11	1	9	0	10	0	4	1
2.	Dobrá atmosféra	12	0	9	0	10	0	3	2
3.	Nové informace	8	4	7	2	7	3	3	2
4.	Oprava držení těla	6	6	5	4	7	3	2	3
5.	Opakování hodiny	11	1	7	2	9	1	1	4
6.	Kázeňské problémy	1	11	2	7	0	10	1	4
7.	Úsměv, radost	12	0	9	0	10	0	3	2
8.	Účast na jiné hodině	5	7	6	3	3	7	5	0
Celkem žáků		12		9		10		5	

Vysvětlivka: Celé znění otázek je uvedeno v dotazníku (Příloha 2.)

Výsledky z rozhovoru

Z rozhovoru, který probíhal bezprostředně po absolvování taneční hodiny vyplývá, že se tanec žákům líbil. Jejich spontánní odpovědi byly podobné, některé shodné. Proč žáci ve vyučování tančili, pochopili. Jejich názory, že je to dobře, že ve vyučování jen nesedí, se často opakovaly. Někteří byli rádi, protože se naučili i něco jiného a někteří bystří žáci pochopili, že se prostřednictvím tance i učili. Dvanáct dívek uvedlo, že ve svém volném čase dochází do taneční školy nebo taneční skupiny a proto je baví tančit.

Tabulka 3. Nejčastější odpovědi z rozhovoru

Otázka	Odpověď	Souhlasná odpověď / celkový počet respondentů
Proč jsme tančili?	Abychom neseděli.	19 / 27
Naučili jsme se něco nového? (Anglický jazyk)	Ano, anglicky kroky.	14 / 20
Naučili jsme se něco nového? (Fyzika)	Ano, ukázali jsme si jak se tančí na svatbě.	18 / 35

6 ZÁVĚR A DOPORUČENÍ

Závěr

Podle výzkumu na žácích zlínské základní školy jsem zjistila, že tanec lze začlenit do vyučovací jednotky. Záleží však na mnoha faktorech. Těmi jsou vyučovací předměty, obsah učiva, žáci a samotný vyučující. Jednotlivě jsou dále popsáni.

Ve vyučovacím plánu je nutno zvolit vhodnou oblast a obsah učiva. Důležitý je výběr třídy vzhledem k probíranému učivu. Třída, která čítá 25 žáků a více, vyžaduje větší prostory pro samotné tančení. Kontrola, případná korekce chyb, je hůře proveditelná a taktéž udržení kázně v mezích normy těžší. S třídou, kde je počet chlapců výrazně vyšší než dívek, je obtížné vytvořit párové držení nebo žáky přimět, aby tančili Zumbu.

Nejvhodnějšími vyučovacími předměty pro zařazení tance do vyučovací jednotky jsou cizí jazyky a výchovné předměty. Osvědčila se i fyzika.

Jak vnímali tanec jednotliví participanti, kteří se zúčastnili výuky? Dle pozorování byli v prvotním okamžiku viditelně překvapení, někteří až zděšení, převážně dívky byly nadšené. Necelou jednu třetinu respondentů tančit nebavilo. Důvodem byl nezájem o tanec, stud před ostatními, preference jiné pohybové aktivity a jiné.

Na výjimky byli pedagogové experimentálním hodinám nakloněni. Ti, kteří o realizaci této hodiny nestáli, za důvod uváděli obavy z dalších povinností, nezájem o tanec, neznalost ovládání audio přehrávače a jiného technického vybavení. Tento odmítavý postoj zastávali dva učitelé předdůchodového věku. Pro něž, jak sami uvedli, není inovace vyučovacích hodin prioritou.

Nejvíce baví tančit žáky prvního stupně, kteří jsou hraví, spontánní, mají potřebu pohybu a předvádět se před ostatními, získat pozornost na sebe, ukázat, že umí nějaký tanec nebo předvést vystoupení z tanečního kroužku, který navštěvují. O tanec mají zájem především chlapci prvního stupně. Žáci od první do třetí třídy, kdy mají společně tělesnou výchovu, převlékají se dohromady hoši a dívky, ještě tolik nevnímají odlišnosti lidského těla a studu před ostatními, jsou i ve výuce tance nadšenějšími účastníky.

Ve třídách druhého stupně už zájem o tanec u chlapců klesal s přibývajícím věkem. V rozhovoru, který proběhl bezprostředně po taneční hodině, žáci sdělili, že je tančit nebaví a mrzí je, že nemohou místo toho hrát fotbal.

Doporučení

V případě aplikace tance do vyučovací jednotky je důležité, aby si pedagog vybral vhodné učivo a byl na vyučování tance připraven. Ve výběru nemusí volit jen výchovné předměty. Je vhodné začít s jinou formou výuky v nižších ročnících, kde mladší žáci projevují více nadšení. Ale i se staršími účastníky – při výběru vhodného tance, například moderního, lze taneční hodiny absolvovat. Zde doporučuji začlenit je do organizace a spoluúčasti při přípravě vyučovací jednotky.

Kde má učitel čerpat náměty? V literatuře, která je zaměřena na společenský tanec, moderní tanec, gymnastiku, lidové tradice a obyčeje, fitness aktivity, zábavné hry pro děti a jinou literaturu, které je na českém i zahraničním trhu dostatek. Dalšími zdroji jsou videa uveřejněná na internetu, záznamy z tanečních soutěží a společenských akcí, videoklipy doprovázející písně známých interpretů nebo instruktážní videa.

Doporučuji poradit se s profesionálními instruktory společenského a fitness tance nebo si je rovnou pozvat do výuky. Mnohdy jsou to ale i samotní žáci, kteří si vymyslí taneční kreace a tím mohou inspirovat učitele.

Důležité je mít k dispozici vhodný prostor na pohybovou aktivitu, kterou je učebna, tělocvična, hřiště či venkovní dvorek, má-li jen škola k dispozici. Povinná je absence nábytku s ostrými hranami, volně se vyskytující předmětů a jiné nevhodné prvky, například stojan na noty, které mohou způsobit zranění. Podlaha tanečního místa není tak důležitá, jako je vhodnost obuvi. Lze tančit naboso na trávníku i ve sportovní obuvi v tělocvičně. Přezůvky typu nazouváky a boty s volnou patou či špicí nejsou vhodné z hlediska snadného vyzutí, zakopnutí a podobně. I přesto, že sportovní obuv ke společenskému tanci nevypadá esteticky, z hlediska bezpečnosti podmínky splňuje.

Oděv je vhodné volit taktéž sportovní, ovšem není podmínkou. Hlavní je jeho pohodlnost a elasticita pro možnost rozsahu pohybu.

Co se týká technického vybavení, je vhodné mít k dispozici přehrávač disků nebo jiný přehrávač nebo počítač a reproduktory. Výhodou je promítací plátno nebo interaktivní tabule, která umožňuje přehrávat záznam ve velkém rozměru a rozlišení. Muzikálně založená třída si může sama sestavit skupinu, která bude doprovázet tanečníky hrou na flétnu, kytaru, buben, tleskátka a jiné doprovodné nástroje.

Zařadit tanec do vyučovací jednotky je pro žáky nejen zpestřením, ale také zdravotně důležitým prvkem. V době počítačů a nadměrného sezení u televize je třeba žáky nenásilnou formou vtáhnout do pohybové aktivity. Je důležité, aby si žáci uvědomovali přínos tance a jakékoliv pohybové aktivity pro své zdraví.

7 SOUHRN

Současné školství podporuje inovativní změny ve vyučování. Setkáváme se jak různými progresivními vyučovacími jednotkami, tak se stále klasickou frontální výukou. Zařazení tance do vyučování je pro žáky zajímavým zpestřením standardních hodin. Moderní doba upřednostňuje kreativní a zážitkovou formu učení, čímž tanec ve výuce je.

Začleněním tance do vyučovacích jednotek lze konstatovat, že se jedná o výuku prostřednictvím prožitku a zároveň zdraví prospěšným pohybem. Vyjádření některého učiva přes tanec je zcela možné. V praktické části experimentu jsou přímo uvedeny příklady vyučovacích jednotek, postupy a témata, ve kterých bylo využito tance jako prostředku k vysvětlení učiva.

Práce pojednává o vztahu žáků k tanci, dále o učitelích a jejich zainteresovanosti vzhledem k tématu.

Z výsledků vyplývá, že taneční hodiny jsou u žáků oblíbené a vhodně zvolenými postupy a výběrem tématu vyučovací hodiny je možno ve všech zkoumaných předmětech zapojit tanec. Ten je součástí vyučovacích jednotek a nenarušuje výukový plán. Tato vyučovací jednotka může inspirovat žáky k tančení ve volném čase a částečně zabránit hypokinezi mládeže na základní škole.

8 SUMMARY

Today's education system support innovative changes in teaching. We can speak about various progressive teaching lessons or classical teaching lesson.

Using dance is for pupils very interesting in lessons. It makes the lesson more varied. This modern time prefer to creative and experimental form of teaching and dancing is big experience. We can observe that the integration of dancing to the lessons is a big experience for pupils. It is very good for their health because they are moving in the lesson.

The practical part of the thesis introduce teaching lessons in examples. It shows processes and topics which attend to as a subject for giving an explanation in the lesson. The master thesis describe relationship between pupils and dancing, teachers and their interest in this theme.

The results show dancing lessons are very favorite for pupils. The processes and themes must be chosen very properly. Dance can be involved in different lessons. It is a part of teaching and it does not cancel the teaching plan. This teaching lessons could inspire pupils and they can try dancing in their free time. Dancing can be prevention against low ability to move.

9 REFERENČNÍ SEZNAM

- Berdychová, J. (1973). *Rytmická gymnastika a tanec pro děti*. Praha: Olympia.
- Bendl, S. (2011). *Školní kázeň v teorii a praxi*. Praha: Triton.
- Brinson, P. (1991). *Dance as education: towards and national dance culture*. London: Routledge.
- Čížková, K. (2005). *Tanečně pohybová terapie*. Praha: Triton.
- Fialová, L. (2010). *Aktuální témata didaktiky*. Praha: Karolinum.
- Ftk.upol.cz (2012). *Dotazník k diagnostice vyučovací jednotky tělesné výchovy*. Retrieved 24. 4. 2012 from the World Wide Web: http://ftk.upol.cz/fileadmin/user_upload/FTK-dokumenty/Katedra_kinanthropologie/Dotaznik_k_diagnostice_VJ_TV__vedouci_ucitel_.html
- Frömel, K. (2002). *Kompendium psaní a publikování v kinanthropologii*. Olomouc: Univerzita Palackého, Fakulta tělesné kultury.
- Gavora, P. (2000). *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paído.
- Goméz, R. A. (2009). *Aerobik a step aerobik*. Praha: Ottovo nakladatelství.
- Hendl, J. (2006). *Přehled statistických metod*. Praha: Portál.
- Hodaň, B. (2009). *K problému filozofické kinanthropologie*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- Hodaň, B. (2007). *Sociokulturní kinanthropologie II*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- Jeřábková, J. (1979). *Taneční příprava*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.
- Krapková, H., & Šopková, J. (1998). *Tance lidové, kontratanec, společenské*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- Kroschlová, J. (2002). *Výrazový tanec*. Praha: Ipos – Artama.
- Kurková, L. (1981). *Dětská tvořivost v hudbě a pohybu*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.
- Kosíková, V. (2011). *Psychologie ve vzdělávání a její psychodidaktické aspekty*. Praha: Grada.
- Markovičová, O. (1981). *Dejiny tanca a baletu*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo.
- Nelešovská, A. (2005). *Pedagogická komunikace v teorii a praxi*. Praha: Grada.
- Odstrčil, P. (2004). *Sportovní tanec*. Praha: Grada.
- Payneová, H. (1990). *Kreativní pohyb a tanec ve výchově, sociální práci a klinické praxi*. Praha: Portál.

- Portmannová, R. & Schneiderová, E. (1993). *Hry zaměřené na zvýšení koncentrace a uvolnění*. Praha: Portál.
- Rellichová, L. (2009). *Taneční tvorba pro děti a s dětmi*. Praha: Nipos.
- Rychecký, A., & Fialová, L. (1993). *Didaktika školní tělesné výchovy*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta tělesné výchovy a sportu.
- Řehulka, E. (2010). *School and health*. Brno: Masarykova univerzita.
- Skalková, J. (1985). *Úvod do metodologie a metod pedagogického výzkumu*. Praha: SPN.
- Sigmund, E., Frömel, K., Chmelík, F., Lokvencová, P. & Skalík, K. (2009). Vliv progresivních vyučovacích jednotek tělesné výchovy na tělesné zatížení a celkové hodnocení adolescentů s nižším a vyšším sebehodnocením sportovní výkonnosti. *Tělesná kultura*, 32(2), 79-99.
- Smith, Ch. (1993). *Třída plná pohody*. Praha: Portál.
- Smith, B. O. (1969). *Discipline*. London: The Macmillian Company.
- Smith-Autard, J. M. (1994). *The art of dance in education*. London: A & C Black.
- Stavědlová, D., Traxler, J. & Vejvoda, Z. (2008). *Prostředí tance*. Praha: Nipos.
- Šil, P., & Karolová, J. (2007). *Člověk ve společnosti a v ekonomickém životě*. Olomouc: Nakladatelství Olomouc.
- Šubrt, J. at al. (2007). *Soudobá sociologie I, II.*. Praha: Karolinum.
- Švaříček, R., Šed'ová, K. a kol. (2007). *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál.
- Vrbová, T. (in press). *Tanec a jeho místo ve vzdělávání*. Disertační práce, Univerzita Palackého v Olomouci, Fakulta tělesné kultury, Olomouc.
- Výzkumný ústav pedagogický (2005). *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha.

10 PŘÍLOHY

Příloha I Seznam obrázků

Obrázek 1.	Zumba
Obrázek 2.	Line dance
Obrázek 3.	Účast na taneční soutěži
Obrázek 4.	Slavnostní tabule
Obrázek 5.	Oblíbenost tanečních hodin
Obrázek 6.	Fitness trampolínky
Obrázek 7.	Tanec v anglickém jazyce, 1. třída
Obrázek 8.	Výuka tance, velká přestávka
Obrázek 9.	Školní akademie, aerobik

Příloha II Seznam tabulek

Tabulka 1.	Vyhodnocení dotazníku u dívek
Tabulka 2.	Vyhodnocení dotazníku u chlapců
Tabulka 3.	Nejčastěji se opakující odpovědi z rozhovoru

Příloha III Ostatní přílohy

Příloha 1.	Žádost k rodičům
Příloha 2.	Dotazník

Příloha 1. Žádost k rodičům

Vážení rodiče,

obracím se na Vás s prosbou o svolení, jestli se mohu ptát Vašeho dítěte v dotazníku týkající se náplně vyučovací hodiny a výsledky publikovat ve své diplomové práci. Ta je zaměřena na využití tance a pohybových prvků ve vyučovací jednotce. Dále Vás žádám o svolení publikovat ve své práci fotografie pořízené na těchto hodinách. Žáci nezameškají probíranou látku, metodu učení + pohybové aktivity ve svých hodinách běžně využívám.

Podpisem souhlasím:

Děkuji Vám za spolupráci

Bc. Martina Kochánková, učitelka AJ a TV

Příloha 2. Dotazník

Dotazník k diagnostice vyučovací jednotky (žáci)			
Vyučovací jednotka se zařazením tance			
Škola: Základní škola Zlín, Mikoláše Alše, příspěvková organizace			
Třída:			
Datum:			
Vyučovací hodina:			
Číslo	Otázka	Ano	Ne
1.	Poznal(a) jsi, oč učitel(ka) v hodině usilovala a co bylo jejím cílem?		
2.	Byla v hodině dobrá učební atmosféra, dobré klima a „pohoda“?		
3.	Dozvěděl(a) ses něco nového?		
4.	Musel(a) jsi alespoň jednou opravit držení těla a protáhnout zkrácené svalové partie?		
5.	Chtěl(a) bys příště stejnou hodinu?		
6.	Vyskytly se nějaké kázeňské problémy?		
7.	Zasmál(a) ses v hodině?		
8.	Raději bych se účastnil(a) jiné hodiny.		

Obrázek 6. Fitness trampolínky

Obrázek 7. Tanec v anglickém jazyce, 1. třída.

Obrázek 8. Výuka tance, velká přestávka.

Obrázek 9. Školní akademie, aerobik.

